

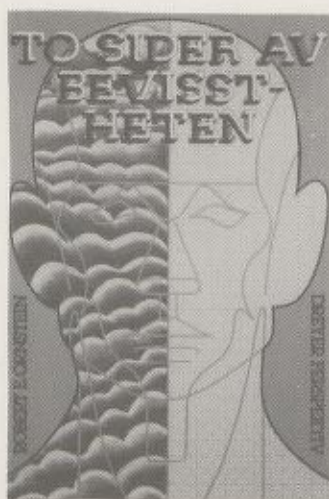
DYADE

Nr. 5 1980 Løssalg kr. 15

**Narko-
rus
og
sjele-
sjokk**

To sider av bevisstheten

ROBERT E. ORNSTEIN

Hva er forholdet mellom menneskets fornuft og dets intuisjon? Ornstein viser at mange evner kan utvikles mer hvis vi bare passer på å stimulere begge sider av bevisstheten.

"Dette er en fin, fin bok – klar, forbausende lettfattelig, og fascinerende."

Anthony Hiss, *The New Yorker*

Hf. kr 78,-

DREYER

DYADE

Narkorus
og
sjelesjokk

Nr. 5 1980 12. årgang

**Tidsskrift for kultur, filosofi,
psykologi, samfunn.**

Utgitt av Dyade forlag med støtte fra
Norsk Kulturråd.

Adresse: Frimannsgt. 22, Oslo 1
Telefon: (02) 20 29 59
Postgiro: 2094 233

Utkommer med seks nummer i året.
Abonnement koster kr. 60,- og løper til
skriftlig oppsigelse foreligger. Etter-
trykk bare etter avtale med redak-
sjonen.

I redaksjonen: Carl Henrik
Grøndahl, Torbjørn Hobbøl
(ansv.), Are Holen og Anders
Lindseth.

I administrasjonen: Jørn Bak-
ken, Bibbi Juell, Christian Rafn
og Helen Tanner.

Dyade er trykket hos
S. Bern. Hegland, Flekkefjord.

I dette nummer:

	Side
Torbjørn Hobbøl: SJELESJOKK	4
CANNABIS-FACTS	10
Halvor Eifring og Torbjørn Hobbøl: RUS OG KOSMISKE VYER – en narkotisk historie	12
Torbjørn Hobbøl: «VERDEN ER GRÅ. TA EN BLÅS.» – fra samtaler med tidligere cannabisbrukere	30
Øyvind Ellingsen og Morten Wærsted: CANNABIS I VÅR KROPP – medisinsk forskning pr. idag	38
Wiggo Smeby: INTERNASJONALE NARKOHAIER	40
Ordforklaringer	46

DYADE OM NARKOTIKARUS

Dette nummer av Dyade handler om narkotika, først og fremst cannabis (hasj og marihuana).

*

Mange mennesker i vår kultur har siste tyve år gjort erfaringer med cannabis. Inntil for 10-12 år siden var det mest utgrupper i samfunnet som brukte stoffet, idag er situasjonen endret. Cannabis er i ferd med å få innpass i alle ungdomsmiljøer, også i miljøer man ville tro holdt seg borte fra stoff, f.eks. blant idrettsfolk og kristne. Selv om cannabis ikke er direkte vanlig i Norge, nytter det ikke å bagatellisere fenomenet. Spredningen gjør svært mange unge mennesker til potensielle brukere – lite skal til før de prøver seg.

Til tross for at det er skrevet mye om cannabis – bare litteraturlisten rommer en tykk bok – er forbausende lite kunnskap om stoffet blitt folkeviten. Dette har nok sin hovedårsak i den nærmest totale forvirring som tidligere rådde om konsekvensene av cannabisbruk. Få stoffer er i den grad blitt idealisert. Noen hevder at rusen er mild og helt uskyldig. Dessuten gir den opplevelser av en helt annerledes virkelighet enn den vanlige grå. Andre stempler stoffet som uhyre nedbrytende fysisk og psykisk. Både motstandere og tilhengere slår i bordet med forskningsrapporter.

Idag synes det som om motstanderne av cannabis er på viken-
de front. Det er et klart inntrykk at blant de fleste unge mennes-
ker har stoffet et rykte som spennende og ikke særlig farlig. En
ganske effektiv propaganda, med Gateavisa som ideologisk ho-
vedbase, støtter opp under denne forestilling. Det drives dess-
uten for tiden i Norge en fri-cannabis-kampanje med alle de
vanlige argumentene: Forskning beviser at cannabis – selv i
store mengder – er mindre skadelig enn tobakk og alkohol. At

stoffet er kriminalisert, viser bare myndighetenes frihetsundertrykkende maktsyke osv. Motstanderne mangler i stor grad en skikkelig filosofi å stille opp mot dette. Et hvert argument kan slås ihjel med et annet argument – begge hentet fra «gode» forskningsrapporter.

Mye av litteraturen om cannabis er lite egnet til å gi et riktig bilde av konsekvensene av cannabisbruk. Det er mest følger av svært kraftig bruk som er beskrevet. Dette er bruksmåter de færreste kommer i berøring med. Skal man ha håp om å forstå hvordan et narkotisk stoff virker, kan man ikke bare snakke om yttergrensene. Det er minst like viktig å forstå den erfaring folk som ikke har drevet så intenst med cannabis, har gjort med stoffet. Henger noe igjen? Har stoffet fått varig betydning for organismen og personligheten? Dette er vanskelige, men viktige spørsmål å tumle med dersom man skal ha håp om å forstå.

*

Hvorfor Dyade om narkotika?

Dette belyses i første artikkel:

Tobias Dyade

SJELESJOKK

av Torbjørn Hobbøl

BLANDER KORTENE

Siste 10-15 år har interessen blomstret for det man kan kalle menneskelig vekst, særlig i USA. Det kommer bl.a. til syne i mange tilbud om psykologiske gruppeprosesser og meditasjonsmetoder. Denne bølge startet på 60-tallet, omtrent samtidig som narkotiske stoffer fikk utbredelse i Vesten. Til å begynne med var det merkelig sammenblanding mellom stoffopplevelser og erfaringer man mente ga utvidet perspektiv på tilværelsen. Dette skal vi se nærmere på i artikkelen *RUS OG KOSMISKE VYER*. Man trodde vekst og erkjennelse kunne komme raskt og plutselig som følge av sterke opplevelser, enten de var skapt av rus, utlevelser i grupper, primalskrik, gestaltterapi osv. Men opplevelse og erkjennelse er neppe det samme. Opplevelsesjakt vil tvert imot gjerne gjøre en fremmed for reell menneskelig utvikling.

Denne sammenblanding har mange psykologiske vekstgrupper og meditasjonsbevegelser siden ikke klart å rydde opp i. Det er vanlig i slike kretser å ha et mer eller mindre positivt forhold til cannabis, i hvert fall ingen klar avstandstagen.

FANTASIFULL SPEKULASJON

60-årenes og senere sammenblanding mellom narkotiske opplevelser og grensebrytende menneskelige erfaringer, som terapi, nære forhold mellom mennesker osv., sier trolig noe om hvor vanskelig det er å vurdere indre erfaringer som faller utenfor den tradisjonelle, sykdoms-sentrerte psykologi. Når man beveger seg inn i et livsfelt som berører det voksne menneskets utvikling, henfaller man lett til fantasifull spekulasjon. Det blir ofte fantasien som får forhold til hva forandring innebærer. Dette har flere årsaker. Troen på og oppdagelsen av at det voksne menneske kan utvikle seg, er av relativ ny dato. I vår kulturarv er det derfor få begreper og lite forståelse som er med på å ordne en slik livsprosess. En følge av denne «fattigdom» kan bli at det som egentlig er svært ødeleggende for utvikling, kan bli idealisert. Et eksempel er cannabis, som uten tvil gir forandringer i personligheten. Men omdanningen kan neppe kalles vekst.

Oppdagelsen av menneskets nye muligheter vekker lengsler og inte-

resse. Men gode intensjoner og hensikter er ikke nok i denne sammenheng. Det er langt på vei metodene og midlene som brukes i vekstprosessen, som bestemmer utfallet. Og midler til å nå målet kjenner man lite til. Derfor er det lett å satse galt. En interesse som i utgangspunktet er både verdifull og legitim, kan få merkelige og umodne uttrykksformer.

HVA ER EGENTLIG VEKST?

Det er kommet kritikk mot vekstorientert livsstil. Mye av kritikken synes enkel og lettvindt, frembragt av mennesker som selv sitter stille. Men noe er berettiget: F. eks. at interessen for personlighetsutvikling kan føre til selvopptatthet. Et sentralt tankekors er blitt: Må man gå fra sitt ansvar og sine forpliktelser – jobb, ektefelle, barn – for å kunne realisere seg selv? Flere filmer i det siste, bl.a. Woody Allens *Manhattan* og Dustin Hoffmans *Kramer mot Kramer*, berører noe av denne problematikk. Dessuten er det pekt på at mye vekstinteresse

er opplevelsesjakt uten særlig tanke på om det skjer reell utvikling.

I steden for å forkaste vekstintressen synes det mer fruktbart å reise spørsmålet hva menneskelig vekst egentlig er. Avviser man fenomenet pga. umodenhet blant folk som er opptatt av det, vil man lett kaste babyen ut med badevannet. Det er viktig å huske at samtiden fremdeles er famlende og utforskende i dette livsfelt.

Som nevnt er det få modeller i samtiden for en menneskelig vekstprosess. Den nærmest enerådende forestilling Vesten tidligere hadde for menneskelig forandring, var *religiøs frelse*, den mirakuløse forvandling fra krefter utenfor en selv. Vi har sett tallrike eksempler på at denne modell er blitt overført på psykologiske forhold. Men vekstens hverdag har vist at psykologisk utvikling er en helt annen prosess enn slik frelsen beskrives. Anvendt på menneskelig vekst, fører den kristne frelsesforestilling galt avsted. Vekst og frelse bør ikke blandes sammen, verken når det gjelder form eller midler.

Man vokser ikke alene.

ACEM

Dyade har tilknytning til et miljø (Acem) som har betraktelig erfaring med Acem-meditasjon (tidligere kalt transendental meditasjon-TM). Flere tusen mennesker som praktiserer metoden, opplever at den er viktig for deres utvikling og modning. Acem er derfor å plassere som en organisasjon som arbeider for menneskelig vekst. Men det er likevel vesentlige forskjeller fra det som vanligvis blir identifisert som vekstfilosofi.

Ut fra Acems erfaring med meditasjon, har vekst lite med opplevelser å gjøre. Følgelig er en vekstfilosofi som tror på sterke opplevelser – f.eks. narkotika –, lite forenlig med vår oppfatning av hva som gir utvikling. Vekst synes derimot å være en langsom og møysommelig prosess hvor man arbeider med sine holdninger og væremåter. Den utvikling Acem ser som viktig, kommer heller ikke ved å trekke seg ut av forpliktelse og fel-

lesskap. Vekst stimuleres, slik vi ser det, tvert imot særlig ved å la seg forplikte og engasjere – i mennesker, barn, jobb etc. Fremgang viser seg i konkrete adferdsforandringer, som andre har minst like mye nytte og glede av som en selv. Vekst er ikke noe man gjør alene, men i forpliktet samspill med andre.

GÅR IKKE SAMMEN

Acem ble stiftet i 1966 og drev følgelig med undervisning i meditasjon midt i hippietiden. Man hadde derfor anledning til å følge en del stofforientert ungdom på nært hold – meditasjon var på den tiden mote i ungdomskulturen. Fra første stund var det klart at Acem-meditasjon og narkotika *ikke* gikk sammen. Det viste seg at den personlighetsutvikling meditasjon kan stimulere, uteble hos dem som lærte meditasjon og samtidig drev på med stoff, også cannabis. Denne konklusjon fremkom ikke som

moralsk fordømmelse, men gjen-
nom entydig erfaring med mange
mennesker som fulgte Acems kurs.
Stoff ødelegger meditasjonsutførelsen
og forkludrer sider ved individet
som har med spontanitet, innlevelse
og følsomhet å gjøre. Det var med
forbauselse man registrerte at mange
andre meditasjonsbevegelser og psy-
kologiske vekstgrupper hadde et po-
sitivt forhold til cannabis. Det virker
som få andre vekstmetoder ser av sin
bearbeidelse det destruktive i stoff-
bruk.

NARKOTIKA OG GRANAT- SJOKK

Hva med folk som har sluttet med
cannabis og så begynner å meditere?

Det enkleste resultat av Acem-
meditasjon er avspenning og dyp
hvile som gir overskudd til hverdag-
ens gjøremål. Når det gjelder dette
resultat, synes det å være liten for-
skjell mellom folk med cannabis-er-
faringer og andre. Alle slapper godt
av og har utbytte av dette. Det er i
forhold til de mer personlighetsbear-
beidede aspekter ved metoden tidlig-
ere stoffbruk merkes. Det viser seg
at man ikke er ferdig med cannabis
den dagen man legger bort stoffet. På
diffuse måter vil et ettersig henge
igjen i lange tider. Det kan oppleves
som om noe er kommet inn i den
spontane mentale fungering som ikke
var der før – det er i hvert fall van-
skelig for individet å gjenkjenne det
som en tidligere del av seg selv. Det
er nærmest en ullen «stemning» som
ligger som tåke rundt ens tanker og
holdninger. Denne «stemning» er med

på å ødelegge for en på ganske ka-
rakteristiske måter. Hvor sterkt det
gjør seg gjeldende, avhenger bl.a. av
hvor mye stoff vedkommende har
brukt.

Psykologien har arbeidet mye med
å kartlegge hva slags erfaringer og
opplevelser som får avgjørende inn-
flytelse i en persons livsløp. Freud
har vist at viktigste grunnleggende og
strukturelle mønstre legges i de første
leveår. Siden i livet er det relativt
sjelden individet forandrer sitt fun-
damentale forhold til tilværelsen og
seg selv. Men det kan skje. Positivt
gjennom f.eks. langvarig psykoterapi.
Negativt gjennom svært sterke
livssituasjoner man ikke mestrer.
Dette kan sees hos soldater som har
vært utsatt for ekstreme påkjen-
ninger, f.eks. sett nære venner bli
skutt, granatsjokk osv. De psykolo-
giske traumer slikt setter, kan bli be-
grensninger i individets psykologi
som før ikke var der. Det er blitt
livsrester.

Ut fra Acems erfaring med medita-
sjon blant tidligere stoffbrukere, er
det grunn til å anta at narkotika, også
cannabis, kan etablere livsbegrens-
ninger av lignende styrke. Det kan gi
grunnleggende formende erfaringer.
Ved siden av det som er nytt, virker
det også som om stoff angriper per-
sonligheten på svake punkter.

ACEM-MEDITASJON SOM TYDELIGGJØRENDE OG BEARBEIDENDE ERFARING

Gjennom meditasjonsutførelsen
kan man etterhvert komme inn i en
erkjennelsesprosess hvor man tydeli-

gere merker hvordan uforløste sider av en selv ødelegger livsutbyttet. Uforløste personlighetstrekk som tidligere kanskje bare var passivt til stede – dvs. unndro seg erkjennelse –, kan gjennom Acem-meditasjon bli aktive – dvs. mulig å erkjenne og derigjennom bearbeides. Dette gjelder alle kategorier livsrester individet har med seg, også psykologiske rester etter narkotikabruk. Det viser seg at stoff skaper en slags bearbeidelsesudyktighet som vanskeliggjør aktive løsningsforsøk på de problemer man står overfor. Stoffbruken har kanskje ikke ødelagt viljen til forandring og vekst – den kan tvert imot i en del tilfeller være styrket –, men den kan ha nedsatt personens forandringsevne. Man har med andre ord et dårligere utgangspunkt til å gjennomføre noe som uansett er vanskelig og vil kreve en fullt ut – den psykologiske vekstprosess. Rusen disponerer bl.a. for en livsanskuelse der man tror at de rette og sterke opplevelser skal forandre livet til det positive.

For å få utbytte av meditasjonen i personlighetsutviklende forstand, nytter ikke en slik passiv og ventende holdning. Man *må selv gjøre noe*, man er – som i livet ellers – selv ansvarlig for hva som kommer ut av det man gjør. For en som fortsetter å meditere ut over nybegynnerfasen, er innstilling på egenaktivitet en nødvendig del av prosessen. I meditasjonen vil man som sagt, komme under opplevd innflytelse fra det spenningsfylte i personligheten. Selve teknikken går ut på å bryte dette begrensende mønster; og det er et stykke arbeid å

gjøre. Klarer man i meditasjonsutførelsen å handle slik at det uforløste ikke binder og fanger, vil dette få spredningseffekt også ut over meditasjonsstunden – på personligheten. Å forstå at det er handling og ikke passivitet og gode opplevelser som skaper utvikling, synes verre for folk med stofferfaringer enn andre. «Få-mentaliteten» som rusen styrker, inngår nære forbindelser med regressive forestillinger nedlagt i alle mennesker.

Meditasjonsutførelsen kan altså bli en treningssituasjon i å handle slik at det negative og ødeleggende ettersig fra ens livshistorie – også psykologiske rester etter stoffbruk – gradvis mister taket på en. En slik prosess er interessant, men selvfølgelig krevende og fordrer at man går regelmessig og vedvarende inn for Acem-meditasjon.

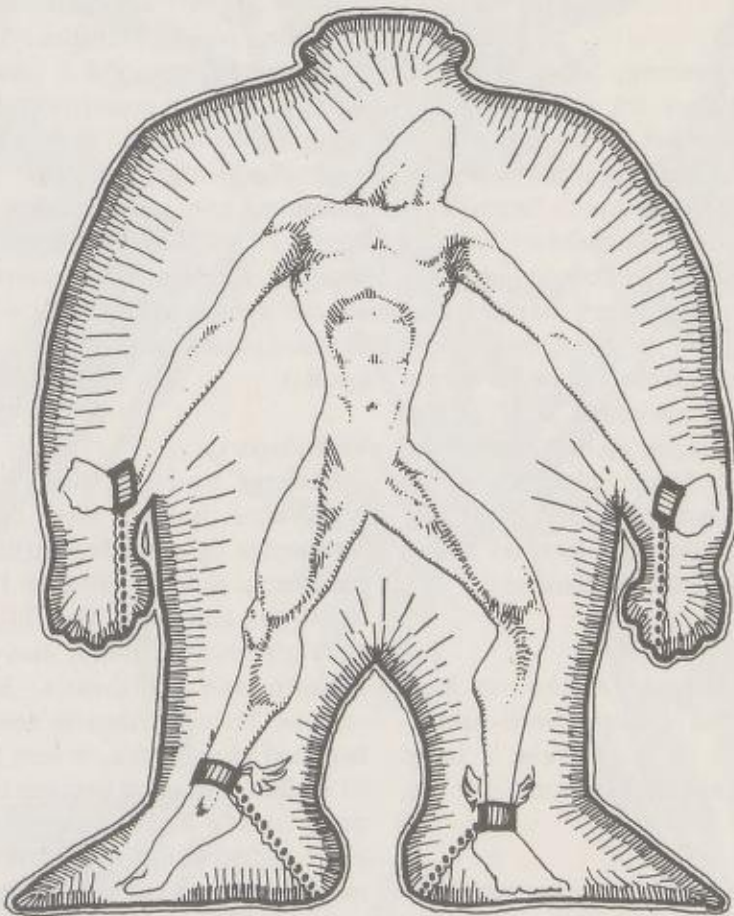
Også på en annen mer indirekte måte merker mediterende som har brukt narkotika, konsekvensene av stoffbruk klarere. Meditasjon blir for mange et puff til å forandre livsstil slik at ressurser og muligheter får bedre livsbetingelser. I faser hvor man går fra noe gammelt til noe nytt, merker man klarere innflytelsen fra tidligere formende erfaringer. Ikke minst i situasjoner som krever en fullt ut og hvor man er nær grensene for hva man mestrer. Ettersig etter cannabisbruk vil da gjøre det vanskeligere å vokse fra negative personlighetstrekk. Men meditasjonen gir også hjelp til å komme raskere gjennom.

Meditativ vekst kan altså tydeliggjøre konsekvenser av stoffbruk som

mer stillestående livsstil lett overser. Eller som man uten meditasjon kanskje først ville erkjenne dersom man i sin livssituasjon blir satt virkelig på prøve. For den som mediterer regelmessig og utnytter metodens muligheter, kan dette ugyldiggjøre påstander om at cannabisbruk er uskadelig. Tidligere cannabisbrukere

vil kunne merke det som noe som vanskeliggjør forandring og utvikling – både i meditasjonsutførelsen og i livet ellers.

I artikkelen «VERDEN ER GRÅ. TA EN BLÅS.» kommer vi nærmere inn på hva en del mediterende med cannabiserfaringer sier om hvordan de har opplevd stoffet.

CANNABIS-FACTS

Latinsk navn

To typer: cannabis sativa og cannabis indica.

Andre navn

Marihuana, gress, pot, hasjisj, hasj, gallar, ganja, bhang, kif, rev, blås, tjall etc. etc.

Planten

Vokser en sesong, for så å dø og vokse opp igjen fra egne frø neste sesong. Tokjønnet – både han- og hunplanter trengs om planten skal formere seg. Begge kjønn har blomstertopper som inneholder harpiks med bevissthetspåvirkende egenskaper. Planten er svært harfør. Den dyrkes primært til to formål: Som hamp brukes plantefibrene til tøy og tauverk. Som narkotisk stoff brukes plantens øvre deler og harpiks. Til det siste formål trives planten best i varmt, tørt høylandsklima. Da produserer planten mye harpiks for å hindre at blomstene tørker ut.

Utbredelse

Over hele Asia, Afrika og Sør-Amerika. Også vanlig i Nord-Amerika, særlig i USA. Dyrkes i langt mindre målestokk i Europa.

Varianter

Marihuana: Hele planten, særlig de øverste delene av bladene og blomstene.

Hasj: Harpiks fra cannabisplanten.

Blomstene presses mellom tøyflak som absorberer harpiksen. 10 til 15 ganger sterkere enn marihuana.

Bruksmåter

Både hasj og marihuana røykes vanligvis. Marihuana gjerne som sigaretter («joints») eller i piper. Hasj oftest i piper, gjerne spesielle traktformede piper («chillum»). Begge varianter røykes også i «sjobang» – piper med store munnstykker og forbrenningskammere som øker forbrenningshastigheten og inntaket. Cannabis kan også drikkes i te og spises. Kan ikke tas intravenøst i naturlig form, men intravenøse inntak av syntetisk cannabis – tetrahydrocannabinol eller THC – er rapportert.

Virkninger

Variere med hva slags cannabisform som inntas, men også med bruksmåte og mengde. Marihuana gir gjennomgående en mildere, mer oppstemt rus enn hasj. Man blir «høy». Hasj gir en mer intens, sløv og tung rusform enn marihuana. Man blir «stein». Hvis marihuana sammenlignes med champagne, svarer hasj mer til vodka. Spises og drikkes cannabis, varer rusen lenger, men dosen må økes betraktelig. Cannabis i store mengder gir en rus til forveksling lik virkningen av hallusinogener som LSD og meskalin.

Eirik Jensen.

Rus og kosmiske vyer — en narkotisk historie

av Halvor Eifring og Torbjørn Hobbøl

Alltid har mennesker dopet seg ned. Narkotiske stoffer som tas inn i kroppen, har vært særlig populært for å få det til. Problemet blir så: Er det ok eller ikke å gjøre dette? I noen sammenhenger har stoffbrukere sett på virkningen bare som rus – en kort tid fri fra den tradisjonelle virkelighet. Det var mye av 70-tallets stofftankegang. Men like vanlig er det å bygge opp en filosofisk overbygning som rettferdiggjør bruken, og gjør rusen til det helt store. Dette var f.eks. typisk for hippietidens stoffideologer på 60-tallet.

I denne artikkel tar vi for oss narkotikaens historie, først og fremst bruk av cannabis og psykedeliske stoffer (LSD m.m.) i 60- og 70-årene.

DEL I: I BEGYNNELSEN . . .

KINAS KLÆR, INDIAS RUS

Første gang cannabis er omtalt i litteraturen, er da den kinesiske keiser Chen Nung beskriver planten ca. 2800 f.Kr.. Men i Kina ble aldri cannabis særlig utbredt som rusmiddel. Planten ble mest brukt til fremstilling av tøy (hamp), og den ble tilskrevet enkelte medisinske virkninger, bl.a. skulle den hjelpe mot mental fjernhet!

Allerede 2-3000 år f.Kr. har imidlertid stoffet funnet veien til India. Her slo rusen bedre an. I et lavskikt av Indias åndelige liv ble cannabis betraktet som hellig, en enkel vei til religiøs ekstase. De seriøse indiske filosofer og yogier har derimot alltid på det sterkeste tatt avstand fra all bruk av rusmidler. Cannabisrusens blomsterfantasier står fjernt fra deres oppfatning av åndelighet.

PÅ VEI VESTOVER

Flere hundre år f.Kr. bredte cannabis seg til Midt-Østen. Assyrerne brukte det på 800-tallet f.Kr., noen hundre år senere nevnes stoffet i en av Persias hellige bøker. Også de gamle grekere kjente cannabis, både som rusmiddel og medisin.

I Arabia ble etterhvert cannabis svært populært. På 600-tallet e.Kr. sprer det seg med Islams invasjon til hele Nord-Afrikakysten. Myndighetene kjempet riktignok tidlig mot bruken, med straffemetoder som tanntrekning, fengsel og til og med dødsstraff. Men for en stor del har araberne foretrukket cannabis som rusmiddel fremfor f.eks. opium og alkohol. Enkelte islamske sekter har endog sett det som et hellig stoff.

VERUM E

FRANSKE KUNSTNER-BOHEMER

Jacques Moreau het en kjent fransk fysiker i forrige århundre. Han interesserte seg for behandling av mentale lidelser, og hasjisj, mente han, kunne helbrede emosjonelle forstyrrelser. Moreau innviet den unge forfatteren Théophile Gautier i cannabisens mysterier. Gautier ble tent og skrev begeistret om hasjens virkninger. Sin livsholdning uttrykte han i setninger som denne: «Å ha det fint er, etter det jeg kan se, livets mål, og den eneste nyttige ting i verden.» Med en slik innstilling måtte cannabisrusen, iallfall dens behagelige sider, passe fortreffelig.

Antagelig var det Gautier som gjorde en større kunstneregruppe i Paris kjent med cannabis, og i 1844 ble «Club des Hachichins» stiftet. Her var spesialiteten en dessert som inneholdt hasjisj. Berømte kunstnere besøkte klubben, bl.a. Baudelaire, som senere skrev diktet «Le Poème de Hachich».

Moreau, Gautier og medlemmene av «Hasjisj-klubben» var de første som for alvor tok i bruk cannabis i Europa – hvis man ser bort fra Hellas og Spania, der stoffet har vært kjent i århundrer. Men fremdeles vant cannabis liten popularitet i Europa. Lenge mente man at alkohol var eneste rusmiddel som «passet» her i Vesten – cannabis hørte Østen til.

AMERIKA SPISER HASJ

The Hasheesh Eater het en bok utgitt av en ung amerikansk lærer i

1857, Fritz-Hugh Ludow. Ludow var inspirert av «fortellinger om de Arabiske Netter» og bestemte seg for å utforske rusmidlenes nattlige veier. I 1854 støtte han på indisk hamp, og etter å ha tatt mengder av stoffet uten rusvirkning, opplevde han et sjokk: Ukontrollerbar angst jog gjennom ham, tid og rom ble splittet opp, samtidig som en del av ham fremdeles satt nøytral og iakttok alt det skrekkelige som utspant seg. Ludow gjen tok sine forsøk, men etter å ha funnet cannabisrusen altfor uforutsigbar, ga han seg etterhvert.

Helt frem til 1910 var det stille rundt stoffet i USA. Fra 1910 begynte imidlertid cannabis å vekke ny interesse, og nå ikke lenger bare blant enkeltpersoner. Fra Mexico drev marihuana med arbeidere mot sørstatsbyene. Jazzmusikere, bohemer og amerikanske arbeidere lærte av meksikanerne, og i løpet av 20-årene var det til og med blitt vanlig blant unge skoleelever å røyke marihuana. På apotekene kunne man kjøpe cannabis som medisin. For første gang kom stoffet for alvor inn i narkotikadebatten. I aviser og tidsskrifter kunne man lese alt fra skrekkehistorier om blodige mord i marihuanarus til solskinnshistorier om marihuanaparadis. Begge sider overdrev kraftig.

Synet på cannabis som farlig seiret, og fra «The Marihuana Tax Act» i 1937 og ut 50-årene ble cannabislovgivningen stadig strengere i USA. Flere og flere brukte stoffet, men fremdeles kunne man støtte seg til den almene opinion når man skjerpet lovene.

DEL II: 60-ÅRENE – HIPPIENES STOFFROMANTIKK

LSD

En varm vårdag i 1943 skjedde det noe som skaket sjeledypet til en kjemiker i Sveits. Uvitende fikk han i seg ørsmå mengder av et nytt stoff. Han følte seg rastløs og svimmel, dro derfor hjem og la seg. I dagboken noterte han: «Jeg sank inn i et ikke ubehagelig delirium som utmerket seg ved ekstrem fantasi. I en slags trance med lukkede øyne hvirvlet fantastiske visjoner av usedvanlig tydelighet ledsaget av kaleideskopisk spill rundt meg.» Stoffet mannen hadde fått i seg, var blitt døpt lyser-syre dietyamid, bedre kjent som LSD. Dette var den første syre-trip (LSD-reise) i historien. Det skulle komme flere.

Kjemikerens tilfeldige oppdagelse av LSDs hallusinogene egenskaper startet noe som i 60-årene slo ut i full blomst. Plutselig hadde man et stoff som på merkelig vis forandret opplevelsesmåten slik at det kunne minne om det mystikere til alle tider hadde snakket om. Var LSD nøkkelen til livets dypeste mysterium? Stoffet ble iallfall en av hippiekulturens viktigste inspirasjonskilder. Mye hippie-filosofi ville vært utenkelig uten LSD og andre hallusinogener som meskalin og psilcybin. Cannabis hører også hjemme blant de mest populære stoffer i tiden fra ca. 1965 og inn i 70-årene.

Hippietidens stoff-ideologer skilte strengt mellom hallusinogener (psy-

kedelige stoffer) og cannabis på den ene side og rusmidler som opium, morfin, heroin, alkohol, kokain og amfetamin (speed) på den andre. Sistnevnte gruppe ble ansett som svært ødeleggende, mens deres egne stoffer ble religiøse sakramenter. De hevdet at hallusinogener og cannabis utvider bevisstheten. Det er derfor ikke snakk om rus i vanlig forstand – det er mer snakk om at stoffene tydeliggjør prosesser som allerede er tilstede i bevissthetsdypet.

IDEOLOGENE

Allen Ginsberg (f. 1926), avantgardpoet og sentral beatnicprofet på 50-tallet, var i begynnelsen av 60-årene i India for å finne nytt åndelig innhold til sitt skakkjorte liv. Sammen med asketer i Calcutta sang han gudenes pris mens de hevet hasjpipe-ne. Asketvennene til Ginsberg anså hasj som en viktig støtte på den åndelige vei, røyken stiller sinnet og åpner for mystisk kontemplasjon. Sin vane tro var ikke Ginsberg sen om å bringe sine tanker ut i skrifter – han ble igjen en slags guru, nå for en ny ungdomsgenerasjon. Midt i hippietiden, i 1967, henter vi følgende sitat fra undergrunnspressen i San Fransisco – hippiekulturens høyborg:

Ginsbergs skrifter er kanskje den beste kilde til gode argumenter for hvorfor marihuanarøyking er en av de gunstigste ting et menneske kan gjøre – det er en hellig handling.

Mange av oss vet dette ut fra

Allen Ginsberg.

overbevisende egenerfaring. Jeg har ikke den minste betenkelighet med å si at denne planten har krefter i seg som hever den menneskelige tilstand fra det rent materielle til det åndelige.

Dette er ikke tomt snakk – det er en erfaring vi deler med fire millioner mennesker i verden.

Forestillingen stammer fra Østens laveste skikt av åndelighet – men man finner lignende tanker også i andre kulturer. Indianerne i Sør-Amerika har tilsvarende forestillinger knyttet til peotekaktusen. (Peote inneholder meskalin, som i virkning er beslektet med LSD). Disse kaktusene blir av indianerne kalt «Guds kjød» og inngår i ulike religiøse riter. Forfatteren og filosofen Aldous Huxleys (1894-1963) eksperimenter med meskalin, omtalt i boken *Doors of Perception* (1954), er kanskje de mest berømte erkjennelsesforsøk med narkotiske stoffer noensinne. Boken ble

flittig lest av 60-årenes stoffideologer. Til tross for sin klare forståelse av at meskalinrusen vanskeliggjør handlingslivet, virker det som Huxley går god for ektheten i de «mystiske opplevelser» eksperimentene angivelig ga ham.

Og så har vi altså LSD – stoffet som mer enn noe annet satt preg på hippienes tankebaner. Selv om nok cannabis var langt hyppigere brukt – «Hasj var hverdag, mens LDS var som å gå til høymesse» – vil vi i det følgende konsentrere oss om LSD, da den mest formulerte stoff-filosofi oppsto rundt dette stoffet. Men vi må hele tiden holde det klart at cannabis inngikk i samme forestillingsverden – man regnet bare stoffet som svakere og mindre potent.

I begynnelsen av 60-årene var LSD ennå nytt og uprøvd. Det var lett å skaffe, det var ikke stemplet som narkotika av myndighetene – kjente

Aldous Huxley.

Timothy Leary.

legemiddelprodusenter fremstilte stoffet for salg. I disse årene ble det forsket en del på LSD, både som behandlingsmedikament innen tradisjonell psykiatri og som bevissthetsutvidende middel. I Norge var f.eks. overlege Gordon Johnson ved Modum Bad innvolvert i LSD-forskning. Mest beryktet ble en gruppe forskere ved Harvard-universitetet i USA. Etter en del oppstyr ble de alle sparket fra sine stillinger, noe som gjorde dem til en slags martyrer i den psykedeliske verden.

Suspensjonen førte imidlertid ikke til at de sluttet med sine eksperimenter – de fortsatte, men nå innenfor en ramme som ikke kan kalles akademisk. Den mest kjente av disse forskerne var psykologen Timothy Leary (f. 1929). 39 år gammel fikk

han i 1960 for første gang smaken på LSD. Han ble helfrelst og skulle «turn on» all verden. Som et eksempel på Learys glød kan nevnes følgende: Da det ble kjent at LSD muligens ødelegger arvestoffet, gjorde Leary dette til sitt poeng og lanserte slagordet: «La oss mutere!», la oss skape det nye menneske. I et intervju i amerikansk fjernsyn i 1968 uttalte Leary at kjemiske stoffer til bevissthetsendringer vil være nesten like så vanlig til opplysning om 20-30 år som bøker er nå.

DEN PSYKEDELISKE RELIGION

En av bøkene Timothy Leary var med på å skrive, heter *The Psychedelic Experience. A manual based on The tibetan book of the dead* (1964). Dette er en lærebok i LSD-bruk som benytter *Den tibetanske dødebok* som grunntekst for sjelereiser ved hjelp av hallusinogener. *Den tibetanske dødebok* er en av den tibetanske buddhismens mest berømte bøker, den skal beskrive sjelens vandringer i 49 dager etter døden. Tradisjonelt skal en prest resitere boken for den døde – en bedre reinkarnasjon i neste liv vil dermed bli sikret. Boken kan visstnok også forstås som en symbolsk beskrivelse av sjelereiser i levende live. Hos Leary er presten byttet ut med en psykedelisk reiseguide som leser for den som er i LSD-rus. Det er mange instruksjoner om hvordan det hele skal foregå – med røkelse og bjeller, om natten eller dagen, ute eller inne, hvor mye LSD man skal ta osv. Han foreskriver også medikamenter man

kan ta før en trip, f.eks. kan nervøse personer ta ulike mengder beroligende midler. Det slår en hvor mye disse folkene må ha eksperimentert med stoffene. 5 tabletter med vitamin B3 skal raskt få en «bad-trip» til opphør, C-vitaminer og sukker ordner nervøsitet etter en trip osv. Det ble også organisert et hjelpeapparat for folk på bad-trips. I undergrunnspressen i San Fransisco rundt 1967 averterer ulike grupper med krisetelefon om du trenger øyeblikkelig hjelp fra erfarne psykedeliske guider. Det var utrykning hele døgnet.

Inspirert av bl.a. Leary reiste en gjeng – The Pranksters – rundt i USA og holdt «syre-tester». De delte ut store mengder LSD til folket og sammen trippet de alle til lysshow og psykedelisk musikk. De første syre-tester ble arrangert i begynnelsen av 66, LSD var fremdeles lovlig.

Mange av ungdomskulturens ideologer ble også med på Learys frelseskampanje, ikke minst utallige kjente popmusikere. På The Pranksters syre-tester spilte f.eks. The Grateful Dead, prototypen på et syreband. Ustanselig kom slagere som på mer eller mindre kryptisk vis hentydet til LSD og cannabis. Da The Beatles' kanskje mest berømte LP, *Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band*, kom i 1967, var det åpenbart for alle som ville høre at musikk og tekster var inspirert av syre. Opplevelseskvaliteten som f.eks. sangen «Lucy in the Sky with Diamonds» (forbokstavene blir LSD) avspeiler, ville vært utenkelig uten stoff. Det var også på mote å lage musikkstykker som prøvde å gjengi

En konsertplakat 1966.

syretrippen; Pink Floyd er vel mest typisk i så måte – ikke minst med kuttet «A Saucerful of Secrets» (1968) viser de innsikt i emnet. Musikken begynner rolig med ilinger oppigjennom ryggraden og ender i kosmisk orgelbrus, dypt og mystisk.

FILMEN «HAIR» – USANN NOSTALGI

Hippiekulturen nådde sitt høydepunkt for 10-15 år siden, og er idag lite annet enn historie og fortid. Mange som vokste til i de årene synes likevel aldri å bli helt ferdig med denne tiden – naturlig nok kanskje, det var en sterk tid med omfattende drømmer. Det er heller ikke vanskelig å merke en viss idealisering og tiltrekning mot 60-årene blant en ny

Scene fra filmen «Hair».

ungdomsgenerasjon. For mange tenåringer ble nok musicalen *Hair* – som i 1979 fikk en pussig renessanse som film – et første møte med de mystiske 60-årene. Filmen viser hippiekulturen på høyden av rusen, rundt 67/68. Alt er festelig, alt er gøy – alt er psykedelisk drømmende. «Dette er morgengryet til Vannmannens tidsalder», begynner musicalen. Vi står foran en tid da alt skal bli snudd på hodet og det åndelige bli virkelighet – forandringer på stjernehimmelen er det ytterste bevis. Nok en gang i historien begynte altså en ny tid. (Nye tider begynner stadig, men det blir gjerne ikke til noe.)

Filmen gir et svært uriktig bilde av hippietiden. Det er en av de mest direkte oppfordringer til stoffbruk som har gått på norske kinoer. Filmen underbygger nemlig myten om at cannabis og hallusinogener er morsom, ufarlig lek. Hadde filmen vist hippiekulturen noen år senere, måtte den

trukket frem en helt annen virkelighet – vi skal komme tilbake til denne virkelighet etter å ha gått 60-årenes stoff-filosofi nærmere etter i sømme-
ne.

RUSROMANTIKK

Som nevnt var 60-årenes stoff-filosofi sterkt preget av mystisk og religiøs draging. «Dette er det samme som mystikere til alle tider har snakket om», var et gjennomgående refreng. Stoffene muliggjorde en kjemisk vei til Gud og indre oppvåkning. Stoffene man brukte ga voldsomme opplevelser med en flom bilder og syner. Denne opplevelse ble dyrket som det som ville forløse mennesket. Det var en tro på at om du har den rette opplevelse, så vil du grunnleggende forandres.

I opplevelsesjakten glemte man imidlertid noe fundamentalt om menneskelig erkjennelse. Opplevelse og erkjennelse er ikke det samme. Vi

har alle møtt mennesker som har opplevd utrolig mye og vært med på det meste, men som likevel er kjedelige og tomme. De har ikke vokst og nyttiggjort seg sine erfaringer. Så er det mennesker som eier evne til å trekke prinsipiell forståelse ut av den minste erfaring. Opplevelse i seg selv gir altså ingen erkjennelse – men opplevelse fungerer utmerket om du er ute etter å slå ihjel tiden.

Disse tankene om forskjellen mellom opplevelse og erkjennelse gjelder generelt. Ser vi på stoff, reiser det seg et uunngåelig spørsmål: Er det virkelig mulig at LSD, cannabis etc. kan gi erkjennelse? Profeter som Timothy Leary hevder som vi har sett at den psykedeliske opplevelse ikke er rus i vanlig forstand – men at noe som vanligvis ellers er overskygget i bevisstheten, blir tydeliggjort. Dette er trolig en helt gal slutning. En analyse av stoffenes opplevelseskvaliteter synes å vise at rusen er fullstendig bestemt av medikamentets virkemåte, ikke av naturlige prosesser i menneskesinnet. Setter man de religiøse kilder stoffprofetene yndet å ta til inntekt for seg selv opp mot rusen, er det minst like mye som tyder på avgjørende forskjeller som det som tyder på likhet. Konklusjonen må være at den psykedeliske opplevelse er resultat av en kjemisk reaksjon som er utenkelig uten stoffet – nerve-impulsene i hjernen tar andre baner og følgelig endres opplevelsesmåten. Man finner selvfølgelig ut hvordan ulike stoffer virker inn på den menneskelige organisme, men blir man visere i livssammenhenger om man

vet hvordan LSD og cannabis virker?

Troen på slektskap mellom rus og mystikk avspeiler trolig hvor vanskelig det er å vurdere indre erfaringer som faller utenfor den tradisjonelle psykologi. At man finner visse likhetstrekk i terminologi mellom gamle vismenn og moderne stoffbrukere, behøver ikke å tyde på indre slektskap i erfaring. En undersøkelse av indre opplevelser og erfaringer som tar ord for god fisk, er dømt til å mislykkes. Det er snakk om et poetisk og flertydig språk, som kan dekke over dyptgripende ulike virkeligheter.

Ekte åndelighet eller visdom er neppe å ha opplevelser av det rette slag. Livsvisdom bør kjennes på fruktene – ikke på fascinerende opplevelser som er uten betydning for verden. Hvor er det blitt av alle de visjonære fra 60-tallet? I følge teorien skulle verden være full av dem. De som fremdeles lever, er påfallende tause og uproduktive. Få tanker og lite forståelse kommer fra dem idag. Deres idéer fra 10-15 år tilbake virker idag naive og livsfjerne. Følgende er nok typisk: En person under LSD-rus følte han sa de dypeste sannheter, og han var overbevist om å ha kontakt med universets innerste kjerne. For å bevare visdommen for ettertiden tok han det opp på bånd. Han gråt da han senere hørte på tullet han hadde sagt.

Hele syrereligionen er vel egentlig en nærmest total virkeliggjørelse av de grelleste sider ved ukebladenes lykkejakt. Kjemisk frelse – ta et stoff og bli en annen. Enkelt og greit: Etter at jeg begynte med ... (prikk, prikk) er

mitt liv blitt et annet. Få reflekterende mennesker innretter sine liv etter slike enkle løfter, men mange trodde på stoff-filosofien. Hvorfor? Trolig fordi det var vanskelig å se de naive ønskedrømmene midt i begeistringen over opplevelsene.

Idag er det lett å le av denne barnlige tro – men tankegangen har fremdeles et grep på oss alle gjennom rester etter opplevels måter fra de tidligste barneår. Hva ga oss lykke og forløsning da vi var små? Jo, noen (mor og far) kom og gjorde noe med oss, enkelt og greit ble alt godt. Denne passive livsinnstilling henger mer eller mindre igjen, og det kan være med på å gi en psykologisk forklaring på den blinde tro på stoff blant intelligente og velutdannede mennesker. Leter vi etter kulturelle og historiske modeller, kan det synes som *struktu-*

rer i den lutherske frelsesforestilling er inspirert av samme opplevelsesmåte. Noe skal skje med deg, voldsomt og plutselig skal du forandres. Muligens fortsetter også denne kulturarv å spøke i våre tankebaner om hva det vil si å forandre seg som menneske. I hvert fall finner man forestillingen utbredt i de fleste grupper som driver med menneskelig vekst og åndelige sysler. Et eksempel fra hippietiden kan være illustrerende. Den indiske guru Maharishi Mahesh Yogi var profet for mange syrefantaster på slutten av 60-tallet. En kort tid frelste han The Beatles, The Rolling Stones, The Doors, The Beach Boys, The Grateful Dead m.fl. med sin enkle livsfilosofi. Han hadde byttet ut stoffene med den meditasjonsteknikk som folk trodde ga det samme, minst like fort og enkelt. Han

snakket ikke om en kjemisk vei til Gud, men om en mekanisk. Maharishis filosofi har flere strukturelle trekk tilfelles med syrefilosofien og han er ikke alene. Det er ikke vanskelig å finne mange minst like gode eksempler i den religiøse og vekstpsykologiske verden.

NEKROLOG

Vi påsto at filmen *Hair* viste et falskt bilde av hippietiden. Den forfører folk inn i en myte som sprakk ettertrykkelig for 10 år siden for de fleste som var en del av den. Hippie-tidens flirt med stoffer begynte riktig nok i vill begeistring og entusiasme. Men det endte trist. Den svenske filmen *Et anstandig liv* (som sensuren i Norge snauklipte og først da kunne godta med 18-års grense, mens *Hair*

var en tolvårsfilm) er på mange måter fortsettelsen av hippie-tidens stoffmiljø. Stadig flere fant liten grunn til å begrense bruken til de psykedeliske stoffene og cannabis. Speed, morfin, heroin ble vanlig.

Hva Timothy Leary bedriver idag, vet vi lite om. Han fabler visstnok om å forflytte hele menneskeheten ut i verdensrommet. På universitetene i California sprer ivrige tilhengere opplysninger om Learys romkolonier. Mer håndgripelig er alle triste meldinger om dødsfall som følge av stoffbruk blant de fremste eksponentene for livsstilen – rockestjernene. Dette er bare overflaten av en tragedie, men tydelig nok. Først ute var Brian Jones i The Rolling Stones, så fulgte på løpende bånd: Jimi Hendrix, Janis Joplin, Jim Morrison i The

278

Et rystende nærbilde fra narkotikamiljø

En ung stoffmisbruker forteller sin historie

Christiane F. Å være ung er for jævlig

«Boka er et viktig innlegg i debatten om hva som er årsaken til det stadig voksende narkotika-misbruket. Derfor kan det også gi verdifulle impulser til de som forsøker å motvirke djevleskapen.»

Torbjørn Tjernsberg i Glåmdalen

Oversatt av Anne-Marie Smith. Nå i billigutgave. Kr. 45,-.

ASCHEHOUG

BRIAN JONES
1942-1969

JIMI HENDRIX
1942-1970

JANIS JOPLIN
1943-1970

JIM MORRISON
1943-1971

GRAM PARSON
1946-1973

PIG PEN
1945-1973

CASS ELLIOTT
1943-1974

PAUL KOSOFF
1950-1976

MARC BOLAN
1948-1977

KEITH MOON
1946-1978

Doors, Gram Parson i The Byrds, Pigpen i The Grateful Dead, Cass Elliot i The Mamas and Papas, Paul Kossoff i The Free, Marc Bolan i T. Rex, Keith Moon i The Who m.fl.

Andre gikk mer eller mindre i frø.

Den legendariske leder for The Pink Floyd, Syd Barret, er et eksempel. Andre kom seg tilsynelatende mer helskinnet igjennom, men hvilke problemer stoffbruken har satt i dem, vet offentligheten mindre om.

DEL III: 70-ÅRENE – FRA OPPLEVELSE TIL NYTELSE

NYTELSE

På 70-tallet falmer gullalderdrømmene. Man bruker ikke lenger narkotika for å forbedre verden, knapt nok for å forbedre seg selv. Narkotiske stoffer blir betraktet som det de helst er: Midler til å oppnå rus. I de fleste ungdomsmiljøer som bruker stoff, er målet utelukkende noen timers nytelse. Filosofien som satte rusmidlene inn i en sammenheng, forsvinner. Tilbake er bare ønsket om å få en behagelig rusfølelse i kropp og sinn. Narsissismen, «ego-kulturen», preger alt fra freaks til discoundom. Man er langt på vei uten filosofisk perspektiv på handlinger og samtid.

Det er karakteristisk at LSD, som på 60-tallet sees på nærmest som hellig frelse, utover i 70-årene mister sin popularitet og nesten bare overlever i harde miljøer av narkomane – der *alle* rusmidler er populære. Typiske nytelsesstoffer som speed og kokain tar over. Mens 60-tallet var opptatt av at *sterke* opplevelser skal sprengre en ut av det borgerlige, er 70-tallet mer opptatt av at *behagelige* opplevelser skal gi noen timers lindring fra gråhet og misnøye.

Av de psykedeliske stoffene behol-

der bare cannabis sin popularitet. Selv om cannabis på 60-tallet ble regnet som et hellig stoff på linje med LSD, har det egenskaper som gjør at det går like godt inn i 70-årenes nytelseskultur. Det er for det første et svakt psykedelisk stoff, som ikke har like stor risiko for bad-trip og i verste fall psykose som LSD har knyttet til seg. Det mest vanlige er at cannabis gir en følelse av behag og av å være et annet sted enn hverdagsgråheten. I 70-tallsmentaliteten passer et slikt stoff inn som en smukk.

Vi skal i det følgende se på de mest typiske narkotikamiljøer i 70-årene: Freaks og disco-folk. Men disse er slett ikke de eneste. Narkotika er idag utbredt i helt ulike miljøer, som f.eks. idrettsmiljøer og i overklassemiljøer på Vestkanten i Oslo. Ikke mindre viktig er de som er blitt narkomane, de som setter sprøyter med amfetamin, morfin og heroin. Disse harde miljøene er blitt et slags oppsamlingssted for drop-outs fra alle typer narkotikamiljøer – Østkant og Vestkand, freaks og «soss». Her går de mer eller mindre raskt til grunne av noe som kanskje begynte med deilig rus eller «kosmiske vyer».

FRA HIPPIES TIL FREAKS

Såkalte «åndsfreaks» var de som på 70-tallet holdt noe av hippiedrømmen ved like. Oppfatningen av cannabis skiftet likevel i mange slike miljøer – stoffet mistet etterhvert sitt «hellige» image. «Hasj var bare gøy,» uttaler en tidligere åndsfreak. Men man fortsatte å bruke stoffet. Følgelig tok de del i 70-årenes tankegang: Stoff er rusmidler og bare det.

Åndsfreakerne kom dermed til å ligne på den andre store gruppe freaks som utover på 70-tallet tok helt over. Det var dem som hadde tatt avstand både fra hallusionogener og andre sterke stoffer, men som hadde små skrupler med å røyke hasj eller marihuana. Cannabis ble man neppe fysisk avhengig av, og de psykologiske forandringer stoffet førte til,

var ikke nok til at man holdt seg unna.

Freakermiljøene består gjerne av vanlig ungdom på gymnaser, folkehøyskoler, universiteter osv. Spesielt utilpasset er de gjerne ikke. De kommer fra alminnelige hjem, har en normal oppdragelse, mange gjør det bra på skolen. Men stemningen i freakermiljøene er likevel ofte misfornøyd. Det er frustrasjon over hverdagen, frustrasjon over foreldre, skole, jobb og samfunnet generelt. Som hippiene er de mot det etablerte, men drømmen om en ny tidsalder har de ikke arvet. Hasjrøyking er meningsfylt, ikke fordi det oppleves som en visdomskilde, men fordi rusen bryter med det man er lei. Men jo mer man røyker, desto mer umettelig blir behovet for å ruse seg vekk fra det

EDB-MEDARBEIDERE SØKES

Vi søker kvalifiserte EDB-medarbeidere til vår bedrift i Oslo.

Kontakt direktør Lars Monrad Krohn direkte.
Tlf.: (02) 67 78 08

A/S MYCRON

Ensjøveien 22 – Oslo 6

trivielle, fordi man ofte gir opp andre måter å bryte med det grå. Særlig spennende blir gjerne heller ikke rusen i lengden, den blir grumset og sløv. Å røyke hasj blir noe man bare gjør, uten at det gir særlig stor glede. Misnøyen glir derfor ofte over til også å gjelde rusmidlene.

DISCO – DANS, DRIKKING OG DRUGS

For mengdevis av 70-tallsungdom er disco mer enn musikk, dans og klær. Det er en livsstil. Livet på discoteket står sentralt, man lever fra natt til natt, det er det som holder det gående. På samme måte som freakerne er de nytelsesjegere som vil sprengre seg ut av den grå hverdag når de kan, og som for freakerne er det først og fremst rusmidlene som blir løsningen. Men det er viktige forskjeller. Discounddommen går annerledes kledd, har ulik hårfrisyre og aller viktigst: De deler ikke freakernes opprør mot det bestående. For dem har ikke rusmidlene noen opprørsfunksjon.

Det er de stimulerende narkotika discokulturen helst vil ha. Stoffene skal geare en opp. Hasj blir sett på som kjedelig, det blir man så innadvendt av. Marihuana gir derimot en lettere rus, og med den rette innstilling får man stoffet til å virke som oppkvikker og sterk stimulans til aktivitet og snakkesalighet. Sterkere stoffer som speedstoffet amfetamin og det oppkvikkende kokain blir også brukt, særlig i USA. På det amerikanske kjempediskoteket «Studio 54» i New York, som nå er nedlagt pga.

økonomiske misligheter, var kokain stoffet fremfor noe. Hver kveld hadde diskoteket en rituell hyllest til kokainen: Den 2-3 meter høye nymånen på veggen begynner å lute bakover og vil sove. Men så begynner en skje på veggen å vri seg, den styres mot månens nese og SNIFF! Månen puster igjen og stiger blinkende og fornøyd. Publikum jubler.

Kokain hører særlig til i den amerikanske discokulturen. I Europa er stoffet vanskeligere å få tak i og det er svært dyrt. Her er amfetamin det store. Om London-diskotekene sies det at amfetaminduft henger tungt i luften. Har man planer om å unngå å bli beruset, trenger man gassmaske.

I Norge er forholdene mindre ekstreme. Kokainmoten finnes nok også her, men stoffet er lite utbredt. Amfetamin er vanligere. Eneste stoff som virkelig er utbredt, er marihuana. Det brukes av nesten alle i discomiljøene, sammen med alkohol.

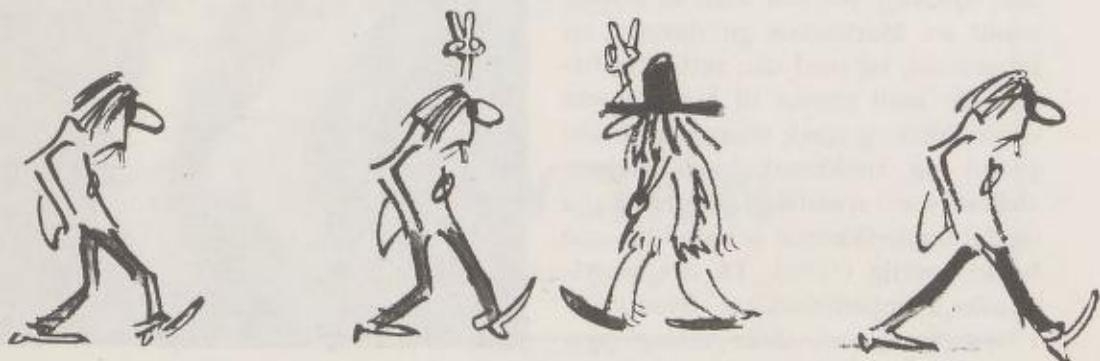
La oss nå se hvilken plass stoffene har i discomiljøene.

Karakteristisk for mange discofolk er stor avstand mellom deres bakgrunn og evner på den ene side og

drømmene og det ytre image på den annen. Selv om discoangdommen presenterer seg som et overklasse-miljø, kommer de fleste i Oslo fra Østkanten. Den typiske discojenta eller -gutt bor på hybel på Grønland, har en kjedelig jobb f.eks. i butikk, har trøbbel med familien, og er misfornøyd med skolen eller jobben. Hverdagen føles temmelig grå og meningsløs.

Nattens discoverden blir stedet der man kan leve ut uforløste drømmer om å være noe. Som for John Travolta i *Saturday Night Fever* er hverdagen triviell. Men på lørdag kveld, på stedets diskotek, kan Travolta, eller Tony Manero som han heter i filmen, føle han lever. Der er han sexmagnet og dansekonge. Travolta gir næring til discofolkets drømmer om å gjøre noe av det samme. Det gjelder å være på høyden. Derfor bruker de alle pengene sine på klær og diskoteker, derfor skryter de av at de kjenner motekongen Per Spook, enda de kanskje aldri har sett ham, og derfor holder de en selvsikker mine så lenge de greier.

For å være på topp i discomiljøet,

må man dessuten kunne spille hemningsløs. Stemningen på discofester er oppjaget og hektisk, folk snakker i ett kjø, og det er om å gjøre å finne på noe «sprøtt». Å sove minst mulig, å være mest mulig *med*, å kle seg mest mulig ekstremt, å gjøre de mest hemningsløse tingene – det hører med til discoimaget. Det skal ikke så mye til å få jentene til å plukke av seg klærne, og det er ikke uvanlig at folk på fest starter gruppesex. Å kjøre jente mot jente og gutt mot gutt hører med – moten stammer fra Amerikas discomiljøer.

I dette racet er alkohol, marihuana og andre narkotika en psykisk nødvendighet for mange. Det hjelper en for det første til å spille rollen bedre, til lettere å gå inn i drømmen om å være noe stort. Men ikke minst stimulerer beruselsen hemningsløsheten og hektiskheten. Stoffene speeder en opp og grensene fra hva man føler er rett og galt, flyter.

gjorde stoffbruken til en hel generasjon. 70-tallets ungdom følte ikke behov for en slik overbygning. Det var nok at det var godt. Eller man tydde til en enklere tankegang: «Alle har behov for rusmidler, det er nærmest naturgitt og følgelig ok. Så hvorfor skal vi bare bruke alkohol?».

Man kan kanskje si at 70-årenes ungdomskulturer hadde et mer realistisk syn på hva stoffbruk innebar. Men først og fremst var 70-årenes ungdomskulturer preget av resignasjon og desillusjon i forhold til 60-tallets drømmer og idealer. Man greide ikke finne et sterkt alternativt engasjement. Mange, også de som var en del av det, vil betegne 70-tallet som et ganske dødt tiår. En tid da man levde halvhjertet på noe som hadde vært, og som nå har bevist sin ubrukelighet. Hva 80-årene vil bringe, får tiden vise. Fremdeles synes ungdomskulturen å henge igjen i 70-tallets vakuum.

ET NYTT TIÅR

60-årenes stoffideologer skapte en metafysisk filosofi som rettferdig-

«Verden er grå. Ta en blå»

– fra samtaler med en gruppe tidligere cannabisbrukere

av Torbjørn Hobbel

Bakgrunnen for denne artikkel er samtaler med tidligere cannabisbrukere som nå praktiserer Acem-meditasjon. Gjennom drøftelse av cannabisrusen, stoffmiljøet og ettervirkningene, har vi prøvd å kartlegge de alminnelige problemer stoffet disponerer for. I artikkelen SJELESJOKK så vi hvordan man i meditasjonen møter disse problemene særlig tydelig, og hvordan meditasjonsutførelsen kan bli hjelp til bearbeidelse av restene. Vi så også der på hva man kan forstå med menneskelig vekst og utvikling.

HVEM ER DE?

Ingen som var med i samtaler har på noe tidspunkt vært narkomane. De har ikke vært til behandling for stoffbruk, hverken i institusjon eller på annen måte. I perioden de brukte stoff, fortsatte alle med skolegang, studier eller jobb. Ingen kan beskrives som mennesker med spesielle psykiske problemer eller tilpasningsvansker. Familiebakgrunn og oppvekst må betegnes som alminnelig god. Deltagerne hadde nesten utelukkende brukt cannabis. Noen tildels mye, andre langt mindre. Noen var inspirert av 60-årenes stoff-filosofi, andre var mer identifisert med 70-tallets freakermiljøer.

Felles for gruppen var at alle på det tidspunkt samtaler fant sted, hadde sluttet med stoff i minst to år og at de hadde praktisert Acem-meditasjon regelmessig i minst ett år. Det synes åpenbart at denne meditasjonstek-

nikk sammen med en vesentlig omlegging av livsstil, har vært med på å tydeliggjøre konsekvenser av cannabisbruk som trolig ellers ville forblitt diffust.

VANSKELIGGJØR ERKJEN- NENDE LIVSSTIL

Personlighetsvekst er vanskelig – uansett. En felles erfaring var at cannabis skaper ekstra vanskeligheter for det å utvikle seg som menneske. Dette gjelder mens bruken pågår, men det gjelder også de rester som henger igjen etter at man sluttet med stoff. Som vi var inne på i artikkelen om Acem-meditasjon og narkotika, virker det som om cannabis i vesentlig grad nedsetter evnen til personlighetsvekst. Det skjer mindre vekst og forandring i vedkommendes liv enn det ressurser, intelligens og villighet skulle tilsi.

Det er imidlertid ikke lett å systematisere disse erfaringene. Da vi begynte med samtale, var det vanskelig for gruppedeltagerne å sette ord på hva stoffet hadde gjort med dem, men etterhvert som vi møttes flere ganger og fordypet oss i erfaringene, fremkom felles mønstre. Det er selvfølgelig ikke sikkert at det følgende vil gjelde alle cannabisbrukere, men de jeg snakket med hadde ganske entydige erfaringer – selv om det var individuelle forskjeller i styrke og grad, blant annet bestemt av hvor mye stoff den enkelte hadde brukt.

Det er videre viktig å være klar over at en som bruker cannabis gjerne ikke vil identifisere de problemene som behandles i det følgende. Han eller hun vil ha sterk tendens til å benekte dem. Man er så identifisert med de «positive» virkninger at man blir blind for det negative som åpenbart er der. Eller det som vurderes negativt her, blir av cannabisbrukeren sett som et gode. Propagandaen for fri-hasj er et utmerket eksempel på dette. Når man slutter å røyke, er det noe lettere å se tilbake. Men også da er forståelsen ofte vanskeliggjort. Det kan skyldes at man har liten lyst til å erindre (forestillinger og fantasier om at stoffbruk har ført til varige, uopprettelige skader, er relativt vanlig blant «tørrlagte» stoffmisbrukere), eller det kan skyldes at erfaringens art er diffus og vanskelig å formulere. Ruserfaringen gjør i seg selv erkjennende livsstil vanskeligere – da rusen gjør en mindre realitetsorientert.

Før vi går videre, er det et annet

spørsmål det kan være naturlig å ta opp. De som har lest artikkelen SJELESJOKK, vil ha oppdaget det er klar avstandstagen til narkotiske stoffer i Acem. Når en gruppe mediterende i Acem nå går imot cannabis, vil muligens noen innvendende at dette kan være skapt av Acems syn. Selvfølgelig kan dette til en viss grad være tilfelle, men avgjørende er deres egen erfaring. Det er viktig å huske at Acem-meditasjon er *praksis* og *ferdighetstrening*, ikke teori og filosofi. Det er først og fremst i forhold til denne praksis at cannabiserfaringene blir særlig tydelige. De negative holdninger til cannabis er derfor en konsekvens av lang undervisningserfaring i meditasjonsteknikken, samt forsøk på å formulere de utviklingsprosesser metoden kan starte i utøveren.

UFORUTSIGBAR RUS

For en utenforstående er det ikke lett å bli klok på cannabisrus. Det virker som om rusens karakter i stor grad blir bestemt av miljøet hvor stoffet brukes – av «setting», filosofi og forventninger. Stoffbrukeren synes mer eller mindre å forme sin rus i miljøets bilde. Det er en vanlig forestilling at cannabis skaper fredelige mennesker, at rusen fremmer passivitet og sosial tilbaketrekning. Dette er typisk i vår kultur. Prototypen er hippien med blomster i håret – make love not war. Men cannabis kan også brukes i helt andre sammenhenger. Følgende historie ble fortalt en Dyade-medarbeider av en tidligere amerikansk vietnamsoldat. Det var

bare snakk om hasj, ikke andre narkotiske midler. «Når jeg var stein (slanguttrykk for narkotikarus), var det utrolig fascinerende å sitte i helikopteret med maskingeværet å plaffe løs – at det var mennesker jeg plaffet løs på, affisterte meg ikke.» Krigen ble et estetisk og spennende eventyr. Rusen sløvet samvittighet og medfølelse.

Cannabisrus er ofte lite forutsigbar. Mange hasjrøykere er derfor påpasselige med den ytre ramme hvor bruken skal foregå. Alle cannabisbrukere synes å ha erfart at sammen med venner og folk de er trygge på, blir rusen en ganske annen enn i mere utrygge sammenhenger. Et eksempel er en hendelse i en park i København: En gjeng røykte hasj i parken og hadde det fint, med en gang de beveget seg utenfor parken og møtte gatelivet, forandret rusen karakter. De påvir-

kede ble paranoide og redde – de kom seg derfor fort inn i parken igjen. I parken var de blant likesinnede og alt ble bra.

Dette kan muligens være med på å forklare det tette miljø som tradisjonelt danner seg rundt cannabis. I 60-årenes hippiemiljøer og i 70-årenes freakermiljøer var det en tendens til å dele verdens befolkning i to: De som bruker stoff og de som ikke gjør det. Den innvidde cannabisbruker tilhører en subkultur som har noe felles mot verden – de har f.eks. sitt eget språk, som de kan bruke uten at uinnvidde forstår. Denne sektmentaliteten fører ofte til utestengning og forakt for andre – det er kun cannabisbrukeren som virkelig har forstått hva livet dreier seg om.

Mange freakere setter stor pris på den innvidde følelsen. Det gir sterk

identitet, en følelse av opprør. Man driver med noe som resten av samfunnet har kriminalisert for å undertrykke frihet. Men mange føler seg også forlatt i gjengen. Det er stor hierarkiforskjell. Noe av dette viser seg i at det ofte danner seg merkelige guruskikkelser i slike miljøer. Rare personlighetstrekk kan bli idealisert og gjort til noe helt spesielt. F.eks. kan tause, drømmende typer bli halvguder – ingen aner hva de bærer på av hemmeligheter, men noe mystisk er det sikkert. Som regel er denne gurustatus bygd på pussigheter og spekulasjon, ikke nøktern vurdering. Det er vanlig at cannabisbrukere er uselvstendige og lette å lede. Noe med rusen disponerer for hypnotisk påvirkelighet – det ligger i at rusen så mye tar form etter ytre omstendigheter.

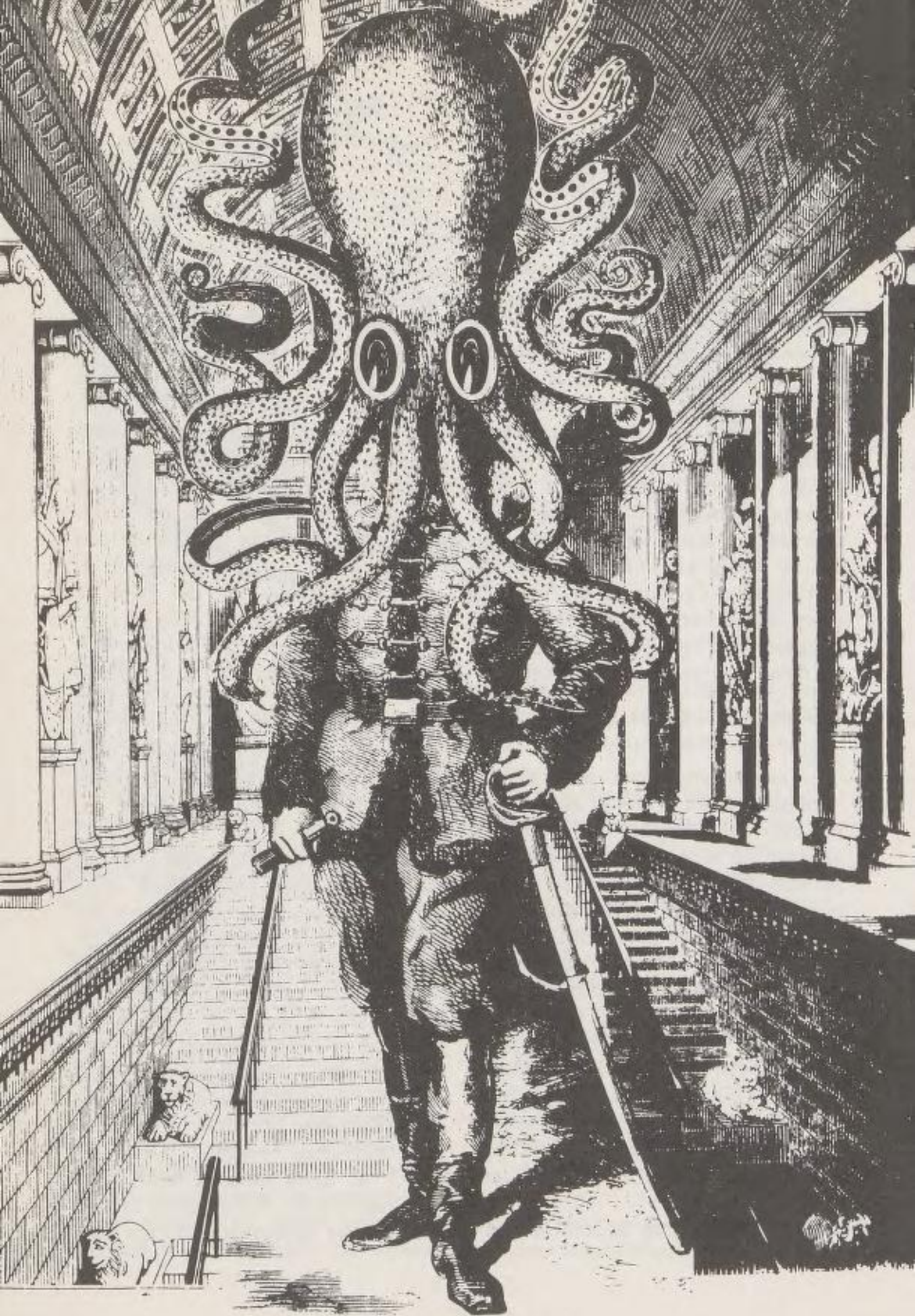
HVORDAN BESKRIVES RUSSEN?

La oss begynne med det som blir verdsatt. Typisk er det at opplevelser blir mye sterkere. Det kan virke som om man ser alt gjennom et akvarium. Alt kan bli pussig og artig. Alt kan bli morsomt. Er man flere sammen, er det vanlig å skru hverandre opp slik at man sammen skaper rusens festlighet. Rusen kan også gi følelse av å leke med verden. Du kan gå i skogen og bevege den med fingertuppene. Det kan være som å sveve gjennom verdensrommet. Å kjøre buss kan bli en magisk reise. Disse opplevelsene er dog gjerne ikke av en slik art at man fullt ut tror på dem, det er mer fantasilek.

Verden blir altså forandret gjen-

nom cannabisrus. Assosiasjonene blir annerledes enn i upåvirket tilstand. Opplevelseskvaliteten har få likhetstrekk med det man kjenner fra før og har opplevd naturlig uten rus. Men har man først blitt fortrolig med virkningen av stoffet, har brukeren tendens til å oppleve på lignende måter også utenom rusen. I rusen kan små detaljer og det trivielle få uanet betydning. Det banale kan bli fylt med mening som synes pussig. F.eks. kan man bli helt oppslukt av bassen i musikken. Man vrir på brillene, og verden forandrer seg på en svært viktig måte. Plutselig kan man få den lysende idé at en stol egentlig er en genial oppfinnelse. Er det flere til stede, kan alle en stund falle på ryggen av denne fantastiske erkjennelse. Man begriper ikke at de uinnvidde ikke vet om det. Man holder det gående til man springer videre til noe annet. Når rusen er over, klarer man sjelden å fastholde begeistringen over innsikten, eller man har glemt det hele.

Det er også karakteristisk hvordan cannabisrus gjør omgivelsene symbolske. Hendelser og handlinger får lett en hemmelig mening og inneholder et budskap til en. Illustrerende er følgende historie: En hasjrøker er på fest og alle er stein. På festen er en jente han er svært forelsket i. Miljøets halvgud sitter ved siden av jenta, mens vår freaker sitter et stykke unna. Halvguden begynner så å gjøre noen merkelige bevegelser med hendene. Vår freak føler at dette er et budskap til ham. Det oppleves i rusen ikke som et symbolsk budskap, men

Verden blir en annen.

helt konkret. Inne i hodet blir bevegelsene omsatt til klar tale. Etterpå var det imidlertid umulig å redegjøre for innholdet i budskapet. I det hele er det en utbredt tendens blant cannabisbrukere å tolke alt mulig. Her har de fellestrekk ved visse religiøse grupper, som ser tegn og varsler over alt. Karakteristisk er en samværsform hvor man ikke snakker så tydelig om sine erfaringer og tanker. Alle tror likevel at de forstår utmerket hva det snakkes om, selv om ingen egentlig aner hva som foregår inne i hodene på de andre. Etter en felles rusopplevelse kan man ha følt masse allianse og antipatier – uten å hatt den minste reelle kontakt.

I hasjkretser blir rusens annerledeshet dyrket. I 60-årene trodde stoff-filosofene at den særegne opplevelsesmåte var identisk med åndelig innsikt. Slike tanker synes idag mindre utbredt, men noen av forestillingene henger likevel igjen. Det er karakteristisk at cannabisbrukere ofte føler at de vet om en hemmelighet andre ikke kjenner. Hva er hemmeligheten? Det er det umulig å få beskjed om. Hemmeligheten er vel ikke annet enn kjennskap til rusen og miljøet rundt cannabisplanten.

RUSENS UBEHAG

Når propagandaapparatet for cannabis skrur på, er det gjerne rusens fortrefelighet og mildhet som fremheves. Den har ingen bakrus, og er følgelig bedre enn alkohol som skaper hodepine osv. Mye av dette er en myte skapt av begeistrede brukere. Det viser seg nemlig når man undersøker

nærmere, at ganske mye ubehag er knyttet til rusen og tiden etterpå. Det er relativt vanlig å høre at folk slutter med cannabis fordi de ikke liker rusen. En jeg snakket med fortalte at det alltid var noe diffust ubehag som ødela rusen. Hadde ikke *det* vært der, så... Men det var alltid er, selv på det beste stoff. Ofte vil ikke et slikt ubehag bli ordentlig registrert av den ivrige bruker, selv om det konstant er til stede. I tilbakeblikk blir det imidlertid lettere å se, man er ikke da lenger investert i rusens fortrefelighet på samme måte.

En del kroppsbehag synes nesten alltid å ledsage rusen. Symptomene varierer fra person til person, men typisk er følgende: Kløende, blodsprenget øyne, rastløs uro – nervene stritter. Av og til kvalme. Ofte blir man tung i hodet – under, og særlig etter rusen. Når rusen er i ferd med å gi seg, inntreffer gjerne et antiklimaks. Det virker også som om kroppslig ubehag som allerede er til stede, blir forsterket, f.eks. kan kløe som følge av eksem bli kraftigere. Alt blir liksom sterkere under rusen – blir man først opphengt i noe, kan det bli rene bestettelsen.

Vi har tidligere sett hvor avgjørende omgivelsene er for rusens karakter. Er de ikke gode, er det vanlig at brukeren kan føle angst, bli paranoid og mistenksom. En hadde hatt opplevelser av å forsvinne. Han ble livredd, var sikker på han var iferd med å bli gal. Blir brukerne paranoide, kan vennskap bli satt på prøve. Også etter rusen henger slikt i: En fortalte hvordan hun var på Vest-

banestasjonen i Oslo, og følte at alle var ute etter henne. Hun ble svært redd, og begynte å tvile på cannabis' uskyldighet.

Mer tenkevekkende er at flere i gruppen sa de den dag idag, flere år etter at de sluttet med cannabis, var langt mer paranoide enn de var før de brukte stoffet. Dette ga seg utslag i sterkere tendenser til å tolke andres tilfeldige reaksjoner som noe negativt om dem selv, i psykologien kalt selvhønføring. Det oppleves som en vond begrensing i fortrolig samvær med andre – man blir fort utrygg og selvopptatt, fanget av egen mindreverdighetsfølelse og engstelse.

I perioder med intens bruk oppstår ofte tomhetsfølelse og dessillusjon i forhold til de opprinnelige rusdrømmer. Til å begynne med forsvinner gjerne tomhetsfølelsen i rusen, men den sniker seg også inn der etterhvert. Rusen får tendens til ikke lenger å bli så god. Stoffet slutter liksom å virke. Alt blir grøt. Man gidder ingen ting, har mest lyst til å sove. Det er da typisk at man blir likegyldig for tidligere interesser og hobbyer. Pågangsmot og prestasjonslyst blir mindre. I cannabismiljøene kan denne utvikling bli rasjonalisert til noe positivt: Det viser at man kaster vrak på normer og idealer samfunnet ellers følger.

Alle i gruppen følte at erfaringen med cannabis hadde drept mye av livsgnisten som var der før. Det var blitt vanskeligere å føle begeistring og glede. En fortalte f.eks. at han ikke ble forelsket i den tiden han drev på med cannabis. Problemer med innlev-

else og god kontakt hang igjen etter at de sluttet med stoff.

Flere fikk en vedvarende uggen og trist grunnstemning som det var umulig å komme ut av. Det eneste man kunne gjøre, var å vente til det ga seg. En fristelse i denne fasen var hardere narkotiske stoffer.

Ut fra det som er skrevet om gruppedeltagernes erfaringer, er det mulig enkelte vil tenke at de har flere problemer enn mange andre som har brukt cannabis. Bli man da verre av å meditere? Det blir man ikke. Meditasjon kan riktignok tydeliggjøre konflikter, på samme måte som f.eks. terapi. Men dette er avgjørende for å kunne bearbeide det uforløste. De som var med i samtalene, er alle inne i en bearbeidelsesprosess hvor meditasjonen er sentral. Det er liten tvil om at regelmessig meditasjon gjør opprydningsarbeidet etter stoffbruk lettere og raskere. Men artikkelen har ikke lagt vekt på å belyse denne bearbeidelsesprosess, mer de almene problemer cannabis skaper – enten man mediterer eller ei.

LIVSLØGN

Noen og enhver kan være i opposisjon til det bestående og bli oppgitt og trist av konvensjonelle levemåter – som vi også selv uten å ønske det, lett blir offer for. Det er ikke mange som klarer å fylle sitt liv med handlinger og erfaringer som forhindrer at dagene blir grå. I tenårene begynner dette å gå opp for en – tilværelsen blir ikke alltid slik man ønsker. Det er vel egentlig et eksistensielt problem som

man må lære å forholde seg til, om man ikke skal lide et slags nederlag.

Cannabis har i denne situasjon et besnærende tilbud: Ta to trekk, og alt blir interessant. Du behøver ikke jobbe for dine meningsfylte erfaringer. Rusen ordner det. Du opplever sterkt, den trivielle verden blir byttet ut med en mer spennende. Cannabis er følgelig et slags svar på noe alle sliter med: Å møte hverdagen uten å resignere.

Tar man først imot tilbudet, har cannabisrusen en tendens til å få en sentral plass i tilværelsen. Rusen blir toppen av liv – ikke orgasmen sammen med kjærlighetspartneren, ikke samvær med venner, ikke engasjement i arbeide, ikke kunst etc., men rusen. Og så begynner noe farlig å skje. Man ønsker å være stein under høydepunktene i livet. Skal du ligge, er det best om du er stein. Skal du på konsert eller kino, må du være stein. Det er liksom ikke noe særlig uten. Rusen ordner opplevelsesstyrken, selv om opplevelsen i og for seg er av dårlig kvalitet, f.eks. en tredje rangs film. Har du det bra eller opplever noe givende utenom rusen, tenker du: Hadde vi nå bare hatt en blås, da ville det vært enda bedre. Å venne seg til slike livsløsninger i ung alder er svært uheldig for den senere evne til vekst og utvikling.

Selvfølgelig er alkohol et langt større problem i vårt samfunn enn cannabis – sikkert det største sosiale

problem vi har. Det skyldes større utbredelse, og «vanlige» folks holdning til alkohol. Man oppmuntres til å drikke – drikkepress – mens de samme menneskene fordømmer narkotiske stoffer. En stoffbruker får all støtte for å slutte med misbruken. Det viser seg at narkomane ofte har bedre prognoser enn alkoholikere.

Men som rusmiddel er cannabis verre enn alkohol. Det går ikke an å idealisere fyll på samme måte som cannabisrus, selv om mange prøver så godt de kan. Alkoholrusen er ikke så mystisk og fascinerende, ingen tror den gir innblikk i en annen virkelighet. Driker man hver lørdag og vel så det, i lang tid, forblir de fleste de samme personer. Røyker man tilsvarende ofte cannabis, skjer det en personlighetsendring som trolig vil skape problemer før eller siden – i hvert fall kunne alle jeg snakket med klart identifisere ut fra erfaring at de helst skulle vært cannabistiden foruten. Ved hjelp av bl.a. meditasjon holdt de nå på med et opprydningsarbeide etter denne periode i sin fortid.

Dessuten har ikke cannabis bare mystikken. Mange arbeider målbevisst for å fortelle at rusen er helt ufarlig og at eneste grunn til at samfunnet har forbudt stoffet, er at de vil undertrykke friheten. Mot slike argumenter mangler de fleste en filosofi som kan argumentere.

CANNABIS I VÅR KROPP

– medisinsk forskning pr. idag

av Øyvind Ellingsen og Morten Wærsted

Forskere i Canada har gjennomgått 5000 artikler om cannabis, hvorav ca. 1200 behandlet helsemessige virkninger. På bakgrunn av dette arbeidet ga de i begynnelsen av 1980 en uttalelse om hva man vitenskapelig faktisk vet om stoffet. Cannabismaterialet ble vurdert etter samme medisinske og vitenskapelige standarder som brukes ved undersøkelse av f.eks. alkohol og tobakk.

«VITENSKAPELIGE BEVIS»

Myten om at cannabis er et uskyldig stoff burde for lengst være avlivet. Enkelte forskere strides riktignok om *hvilke* helseskadelige virkninger som er tilfredstillende dokumentert, men dette betyr ikke at det er tvil om at marihuana og hasj er skadelig. Uenigheten illustrerer bare hvor vanskelig det er å gi «vitenskapelig bevis» for at en kjemisk substans er helsefarlig.

Det er for eksempel alment kjent at overdreven alkoholbruk fører til alvorlige leverskader. Likevel betviler flere forskere at denne sammenheng kan sies å være vitenskapelig bevist. Et virkelig «bevis» ville kreve kontrollerte eksperimenter med mennesker, noe som forbyr seg selv av etiske grunner. En noenlunde tilfredstillende dokumentasjon forutsetter derfor undersøkelser av mange mennesker over lang tid – rapporter om enkelttilfeller er ikke nok, selv om det kan vekke fruktbar mistanke. Det tok for eksempel flere tiår å avklare hvor skadelig tobakksrøyking virker på organismen, selv om enhver merker hvordan kroppen protesterer når man tar sin første sigarett. Tilsvarende

hyppig bruk av cannabis er heldigvis langt mindre utbredt, og har foreløpig vart for kort tid i Vesten til at man har kunnet registrere tilsvarende langtidsvirkninger som for tobakk.

THC OG HARDE NARKOTISKE STOFFER

Blant de flere hundre kjemiske forbindelser som finnes i cannabis, er det særlig to som har interessert forskere, nemlig delta-9-tetrahydrocannabinol (forkortet THC) og benzpyren som er et av de mange tjærestoffer felles for cannabis og tobakk.

THC har psykoaktive virkninger som cannabis og gir lik rus. THC har omtrent samme smertestillende effekt som morfin, og denne virkning oppheves av naloxon som er antidot («motgift») mot morfin og de andre opiumsderivatene. THC kan dempe abstinenssymptomer omtrent som alle morfinlignende stoffer. Disse observasjoner kan tyde på samme virkningsmekanisme, i hvert fall når det gjelder noen av virkningene. THC har videre samme appetitthemmende effekt som amfetamin. Det virker søvnfremkallende, men reduserer

REM-fasen, som er nødvendig for optimal hvile. I store doser kan THC nedsette kroppstemperaturen dramatisk, noe som øker faren for at berusede personer kan fryse ihjel hvis de blir liggende ute. Stort forbruk gir abstinens plagsomme symptomer som irritabilitet, søvnforstyrrelser, svettetokter, fordøyelsesbesvær, dårlig appetitt og vekttap.

I TRAFIKKEN

Cannabis forandrer hjernens stoffskifte og forstyrrer derfor viktige funksjoner. En dose som er nok til å gi rus, gir endret opplevelse av avstand og tid, nedsetter hukommelsen for siste tids hendelser og gir dårligere fysisk koordinering. Dette er spesielt farlig i trafikken. Selv små cannabisdoser nedsetter kjøreevnen, enten den måles i kjøresimulator, på testbane eller på gaten.

Det er nå utviklet enkle og pålitelige biokjemiske metoder for å påvise THC i blod og urin. Det viser seg at THC holder seg i organismen og kan påvises lenge etter at rusen er over. Dette har ført til en viss usikkerhet om hvordan man skal bruke prøvene i forbindelse med veitrafikklovens forbud mot bilkjøring under påvirkning av... «alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel». Mye taler for at man vil legge seg på den strengeste linjen og idømme straff såsant stoffet kan påvises. Cannabis øker risikoen for skader selv om man ikke sitter bak rattet. En engelsk undersøkelse fra 1978 viser at 6 av 66 trafikkdrepte var påvirket av cannabis. Kombinasjon alkohol cannabis regnes som spesielt farlig.

Tilsvarende risiko gjelder selvsagt også for andre ulykker, f.eks. ved bruk av mekanisk verktøy o.l.

ØKT KREFTFARE

Sammenlignet med tobakk inneholder cannabis betydelig større mengder tjærestoffer, blant annet benzpyren som sikkert regnes som kreftfremkallende. En cannabissigarette røykes dessuten ned til en mindre stump, og røyken holdes atskillig lenger i lungene. Dette innebærer at 2-3 cannabissigaretter daglig tilsvarer omtrent en tyvepakning vanlig tobakk. Dette stemmer godt med at cannabisbrukere ofte plages av astmabronkitt og kronisk irritasjon i luftveiene. Vevsprøver fra bronkiene hos 20 år gamle harde brukere viser forstadier til kreft som man ellers ikke ser hos storrykere før 40-årsalderen.

Når cannabisbrukere er mer utsatt for infeksjoner, skyldes det ikke bare urenslighet eller nedsatt motstandskraft. Det er gode holdepunkter for at cannabis påvirket T-lymfocytten som spiller en viktig rolle i organismens immunforsvar mot virus og sannsynligvis også mot kreft.

CANNABIS OG SEX

Det er holdepunkter for at cannabis påvirker hormonbalansen og nedsetter lyst på sex hos harde brukere. Fosterskader og øket sykkelighet hos barn av brukere er rapportert, men materialet er forløpig ikke stort nok til å gi sikre konklusjoner.

Litteratur:

1. «Cannabis: Helsemessige skadevirkninger. En uttalelse fra forskere ved Addiction Research Foundation of Ontario». Spesialbilag til «Stoffmisbruk» nr. 1 juni 1980, tidsskrift til Sentralrådet for narkotikaproblemer.
2. «Cannabis». Ragnar Lund Karlsen, Andreas Bugge, Elisabeth Wedege, Gerd Svenneby og Elling Kvamme. «Tidsskrift for Den norske lægeforening», nr. 12-1980, s. 680-681.

INTERNASJONALE NARKOHAIER

av Wiggo Smeby

Det eksisterer ingen sikre data om størrelsen på den internasjonale narkotikaomsetning, bare indirekte stipulerte tall. At det dreier seg om enorme beløp, er likevel hevet over enhver tvil. Man vet hvor i verden det meste av den legale og illegale produksjon foregår, og det er også med en viss sikkerhet kjent hvilke miljøer som står bak. Det er noen ganske få virkelig store internasjonale narkotikasyndikater. I tillegg til innflytelsen fra organisert kriminalitet, finnes utallige uavhengige produsenter og distributører, særlig av lettere narkotika som marihuana og hasj. Dessuten spiller den legale farmakologiske industri en overraskende stor rolle for produksjon av enkelte stoffer som via en rekke illegale transaksjoner kommer ut på gatene.

Salg av harde narkotika – heroin og morfin, som begge er fremstilt av opiumsvalmuen – har tradisjonelt vært en av de viktigste inntekskilder for internasjonale forbryterligaer. Ulike organisasjoner har bygd opp et effektivt apparat – dyrking, foredling, smugling og distribusjon.

«THE FRENCH CONNECTION»

«Mafien» – idag kanskje best kjent fra filmene *Gudfaren I* og *II* – drev for det meste med utpressing og illegal produksjon av alkohol under forbundstiden i USA. Først etter forbundets opphevelse i 1930-årene engasjerte de seg vesentlig i narkotikaomsetning. Dette varte frem til begynnelsen av 60-årene da de etter mye indre strid tildels trakk seg ut av narkotikahandel. På dette tidspunkt stilte en annen gruppe opp, nemlig

Union Corse – den korsikanske union – som med hovedbase på Korsika og i Marseilles tok over mer og mer av det amerikanske marked. Salg av heroin var på den tiden beskjedent i Europa. For noen år siden gikk en film i Oslo under tittelen *The French Connection* – som henspeler på denne gren av de internasjonale narkotikasyndikater.

Union Corse har etablert et innflytelsesrikt apparat i Frankrike, en innflytelse som har vært i funksjon siden annen verdenskrig. Da spilte korsikanerne en vesentlig rolle i den franske undergrunnsbevegelse – bl.a. ble de hyppig benyttet til å likvidere nazister. Etter krigen ble korsikanerne også benyttet av regjeringen til å stoppe kommunistbevegelsen, bl.a. ble de bedt om å stoppe en havneblokade i Marseilles i 1948. Blokaden var ledet av kommunistiske fagforeninger. Korsikanerne stilte en hær av

Auguste Joseph Ricord er en ca. 70 år gammel fransk-korsikanner som flyktet fra Frankrike etter krigen fordi han hadde samarbeidet med tyskerne. Han slo seg ned i Buenos Aires, hvor han engasjerte seg i restaurantdrift og prostitusjon. Kom etterhvert også med i narkotikasmugling til USA. Han ble en hovedfigur i «The Latin Connection», men har aldri blitt utlevert til USA til tross for sterke bevis. I midten av 70-årene drev han sin virksomhet fra et fengsel i Paraguay, hvor han i komfortable omgivelser kunne arvente amerikanske utleveringskrav. Den sterke innflytelsen til de søramerikanske narkotikaorganisasjonene kommer bl.a. frem i det nye kuppet i Bolivia. Det påstås at det tidligere sivile regimet hadde lovet å stoppe gjennomførsel av narkotika til USA, dette var medvirkende årsak til militærkuppet.

streikebrytere, samt drepte fagforeningslederne. Union Corse har gode forbindelser i fransk politi, militære, tollvesen og etterretningsvesen (SDECE). I 1971 ble f.eks. en fra etterretningstjenesten arrestert i USA for å ha smuglet heroin til en verdi av 60 millioner kroner.

Union Corse fikk også adgang til de franske kolonier i Østen, og etter at franskmennene trakk seg ut av Sørøst-Asia i 1954, fortsatte korsikanerne med et nett av uavhengige flyselskaper, som på folkemunne ble kalt «Air Opium». Denne gren av Union Corse sto vistnok for det meste av heroinsalget til amerikanske soldater i Vietnam, ikke Kina og Nord-Vietnam.

Størstedelen av virksomheten var likevel smugling til USA via Marseilles, hvor de i dekning av sine franske forbindelser kunne raffinere opium til heroin, og smugle det videre. Denne opiumen kom for det meste fra Tyrkia. Men da tyrkiske myndigheter under sterkt press fra USA skar drastisk ned på opiumsproduksjonen i 1972, falt et vesentlig råvaremarked ut for Union Corse. Etter denne tid er det andre grupper som har tatt over store deler av heroinmarkedet, mens Union Corse forflyttet seg i retning Latin-Amerika, hvor de tok opp smugling av kokain og marihuana.

«THE CHINESE CONNECTION»

I tillegg til at korsikanerne solgte heroin til amerikanske soldater i Østen, var det en gruppe kinesere, med base i Hong Kong, som sto for det

Kartet viser «The Chinese Connection»'s smuglerruter fra Det gyldne triangel til USA og Europa.

Dessuten ser vi hvordan kokain kommer inn i USA. Kokain produseres i Sør-Amerika, smugles derifra til USA og Europa. En del kokain kommer også inn i USA via Europa.

meste av den resterende handel. Disse gjengene, kalt triader, ble utvist fra Hong Kong i begynnelsen av 70-årene, og mange av dem slo seg ned i de etablerte kinesermiljøene i Amsterdam. Her hadde det tidlig eksistert distributører av opium til kineserne, men nå kastet denne nye organisasjonen seg ut i heroinhandel på samme måte som i Hong Kong. Med Amsterdam som base tok narkotikamiljøet i Europa en ny og verre retning, heroin og morfin ble kjørt inn på markedet i hittil ukjente mengder. Kineserne begynte også å dekke det amerikanske marked, for en stor del via Canada.

«THE LATIN CONNECTION»

Folk i Sør- og Latin-Amerika har lenge vært produsenter og brukere av en rekke narkotiske stoffer, bl.a. ko-

kain som er ekstrahert av coca-blader, marihuana og flere hallusinogener fra ulike typer sopp og kaktus. Kokain var et velkjent stoff i den europeiske overklasse i slutten av forrige århundre og begynnelsen av dette. Men selv om kokain er blitt misbrukt lenge, så har likevel omsetningen gått drastisk opp de siste årene. Dette delvis fordi nye, profesjonelle organisasjoner som Union Corse engasjerte seg i smuglingen, og dels fordi kokain er på mote igjen i USA. Union Corse opererer fra en rekke land i Sør- og Latin-Amerika, bl.a. Paraguay, Columbia, Peru og Brasil, og de smulger kokain, marihuana og fransk raffinert heroin inn i USA. Hva slags summer dreier det seg om? Bare heroinimporten denne veien er anslått til 2 milliarder kroner.

«THE RESPECTABLE PUSHERS» – HELSEVESENET OG DEN FARMASØYTISKE INDUSTRI

Legemiddelindustrien i USA produserer ca. 8 milliarder piller i kategorien sentralstimulerende, mens det antatte behov for slike medikamenter er ca. 100 millioner. Altså 80 ganger mer enn behovet! Mange av disse pillene ender opp på det illegale marked via korrupte leger, sykepleiere, farmasøyter osv. Det er beregnet at det i USA skrives ut en illegal resept hvert fjerde minutt. Dessuten viser det seg at antall narkomane blant leger og sykepleiere er 30-100 ganger høyere enn i resten av befolkningen. En del av disse henfaller til å skrive ut lettvinde resepter for å sikre inntekter til eget forbruk. Kontroll med helsepersonell i Norge er nok adskillig bedre enn i USA, men det er velkjent at noe av det samme foregår også her hjemme.

ØKT KRIMINALITET

Det er utført omfattende studier på psykologiske og sosiale forhold i narkomanes bakgrunn. Tradisjonelt er det folk fra fattige og motløse kår i storbyene som ender opp som heroinmisbrukere. Dette er fremdeles største gruppe. Disse menneskene er avhengige av daglig å skaffe store summer til kjøp av stoff, og pengene skaffes som regel ved kriminalitet – tidligere butikktyverier, innbrudd og prostitusjon, men i senere år også via mer voldelige overfall, ran og brutalitet.

Marcel Fransisci

er en av de korsikanske «gudfedre». Folkevalgt politiker på Korsika og dekorert krigshelt i den franske hær. Han var en av hovedmennene bak «The French Connection», som han drev sammen med Jean og Dominique Venturi. Dominique holdt til i Marseilles, og var nær bekjent og politisk støttespiller for borgermesteren i byen, Gaston Defferre. Defferre var sosialistisk presidentkandidat i Frankrike i 1969.

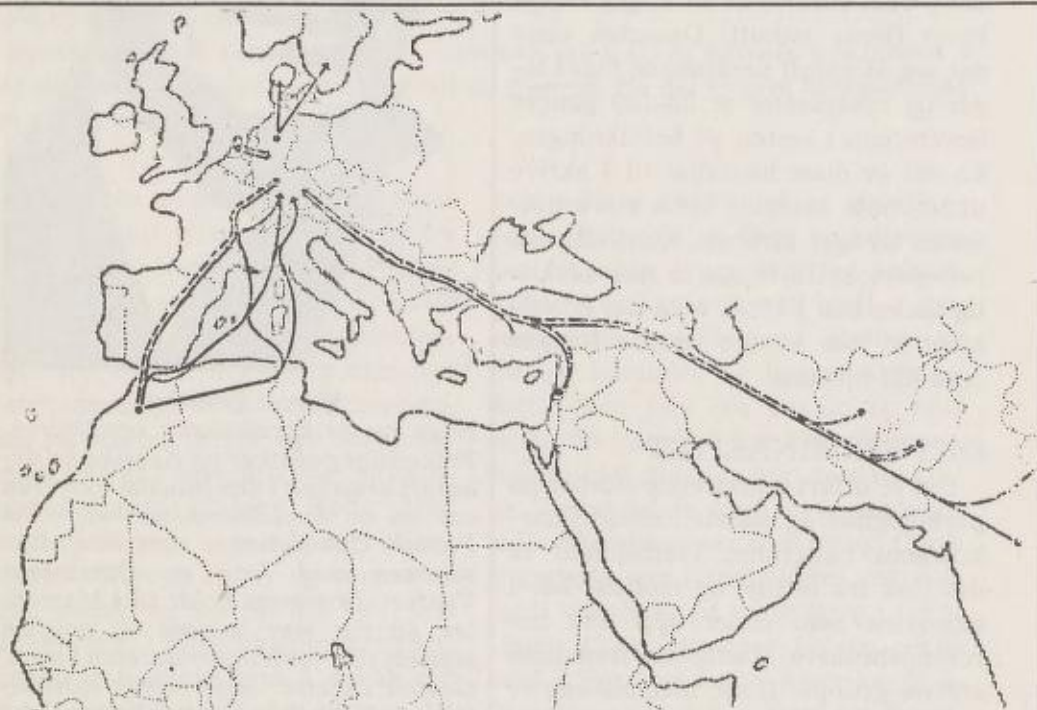
En undersøkelse FN nylig har lagt frem om kriminalitetsøking i femårsperioden 1970-75, viser en skremmende utvikling. Tallene viser bl.a. at

overlagte mord steg med 20 prosent, tyverier med 46 prosent, ran med 197 prosent, narkotikamisbruk med 114 prosent. Undersøkelsen konkluderer med at stigningen i samtlige typer forbrytelser trolig må sees på bakgrunn av økt narkotikabruk. I USA er det anslått at ca. 50 prosent av alle vinningsforbrytelser er relatert til stoffmisbruk. Bare byttikktyverier foretatt av narkomane i USA er trolig ca. 1.5 milliarder kroner i året. I Norge regner man med at en narkoman trenger ca. 1500 kroner pr. dag for å

kjøpe stoff. Hvis dette finansieres av tyverier, må han eller hun stjele for omtrent 5000 kroner om dagen.

CANNABIS

Den årlige omsetning av cannabis i USA er meget stor, den er beregnet til ca. 10 milliarder kroner. I tillegg kommer alt folk dyrker til privat bruk – planten finnes i blomsterkasser over hele sydvestlige USA. Debatten omkring marihuana har i flere stater i USA ikke dreiet seg om for eller imot, men hvorvidt man skal

Kartet viser hovedrutene for cannabis-smugling til Europa.

Via rutene fra Midt-Østen over Balkan kommer dessuten idag ca. 90 % av all heroin som omsettes i Europa. Det skyldes mest den politiske situasjon i Iran. Etter Kohmeins revolusjon blomstret heroinproduksjonen i landet opp. Tidligere holdt sjahens hemmelige politi virksomheten lammet. Når kontrollen opphørte, var det allerede eksisterende distribusjonsnett for cannabis klart til å smugle heroin.

gjøre stoffet legalt eller ikke. På linje med alkohol. Rettsapparatet har i praksis mer eller mindre gitt opp marihuana, og de som er for å frigjøre bruken, argumenterer med at en faktisk akseptering like godt kan følges opp juridisk.

Motgruppene argumenterer med at det er mange former for marihuana, noen søramerikanske typer er f.eks. av en helt annen styrkegrad enn det de fleste amerikanere har vært i kontakt med. Dessuten vil en frigjøring bety et oppsving av andre produkter, som drikker, kaker etc. med cannabis, som igjen vil øke bruken. Idag er det tillatt å omsette hjelpemidler til narkotikabruk, salget av slikt er allerede oppe i mer enn 500 millioner kroner.

Man har her altså en stor industri som ikke skattelegges. Gateprisen på marihuana er ca. 5000 kroner pr. kilo, mens produksjonskostnadene er av størrelsesorden 100 kroner pr. kilo. Og, argumenterer noen, hvorfor skal denne gevinst gå til illegale produsenter og distributører? Hvorfor ikke selge stoffet på apotek og la fortjeneste gå til staten, omtrent som avgiften på alkohol. Til dette er å si at det bare vil presse gateprisene ned, øke tilgjengeligheten på stoffet, og sørge for at stadig yngre mennesker blir brukere.

KAN MAN STOPPE NARKOTIKAHANDELEN?

I Norge regner man med at bare ca. 5 prosent av all narkotika som smu-

gles inn i landet blir oppdaget. Totalt er importen til Norge anslått til 400 millioner kroner i året. Politi og tollvesen vet de kun kan få tak i beskjedne mengder av det som smugles, og man regner heller ikke med helt å kunne stoppe importen til såvidt åpne samfunn som de vestlige. Derimot har det vist seg at kontroll med dyrking av opium er svært effektivt – det er erfaringen fra Tyrkia i 1972. Men det meste av dagens heroinproduksjon foregår i det fjerne Østen, i Tyrkia og Iran. Ingen av disse områdene er så politisk stabile at produksjonskontroll er lett å etablere. Dessuten gir opiumsdyrking bøndene svært god fortjeneste. Særlig har Iran økt sin produksjon av opium etter revolusjonen, trolig som følge av kaos, arbeidsledighet og vanskelige økonomiske kår på landsbygda. Heroin som kan spores tilbake til Iran, og Midt-Østen flommer i dag inn over USA og Europa. Mens for få år siden ca. 90 % av heroinen i Vesten stammet fra det fjerne Østen, er nå forholdet snudd. I dag kommer ca. 90 % av all heroin i Vesten fra områder i Midt-Østen.

I tillegg til de produkter som utvinnes av planter, finnes det et stort spekter syntetiske stoffer som tildels kan erstatte de naturlige. Og hver gang en organisasjon som distribuerer narkotika splittes opp, er det nye som tar over. Narkotikaondet vil neppe avta så lenge det finnes folk som er villige/avhengige av å være brukere – og så lenge noen vil tjene seg rike på å ødelegge disse menneskene.

ORDFORKLARINGER

Bad-trip: Narkotikarus (se trip) med voldsomme angstopplevelser, paranoia, depresjoner osv.

Cannabis: se side 10.

Discokulturen: Discobølgen nådde sitt høydepunkt med filmene *Saturday Night Fever* og *Grease* i 1978. Disco er ikke bare dans, for mange er det en livsstil hvor særlig musikk, dans og klær står sentralt.

Freaker: Ordet kommer fra engelsk *freak*, som bl.a. betyr «misfoster». Blir brukt om folk som har arvet noe av hippietidens vaner og moter, f.eks. langt hår, narkotikabruk, visse typer klær osv.

Hallusinogen: Stoff som gir hallusinasjoner. Særlig LSD, meskalin, psilocybin o.a.

Hasj, hasjisj: Se side 10.

Hippiekulturen: Bevegelsen, som mest besto av unge middelklasse-mennesker i USA og Europas storbyer, nådde sitt høydepunkt 1967-

68. Budskapet var universell kjærlighet og «do your own thing», som motvekt mot kulturens materialisme og konvensjonalitet. Hallusino-gene stoffer spilte en viktig rolle blant hippiene. Må ikke forveksles med det politiske studentopprøret fra 1968 og utover.

Marihuana: Se side 10.

Psykedelisk: Ordet kommer av gresk *psyke* («sinn») og *delos* («åpenbar») Ble i hippietiden brukt om ting man mente åpenbarer sinnets egentlige natur. Som psykedeliske stoffer ble særlig regnet LSD, meskalin, psilocybin, cannabis o.a. Ordet brukes også om musikk, litteratur og billedkunst som er preget av de psykedeliske stoffers opplevelsesmåte.

Syre: LSD

Trip: Voldsom narkotikarus, som oppleves som en reise. Særlig ved bruk av LSD og lignende stoffer.

Skribenter i dette nummer:

Eirik Jensen. F. 1950. Magister i filosofi. Studerer p.t. jus. Hjelpelærer ved examen philosophicum ved Universitetet i Oslo.

Halvor Eifring. F. 1960. Stud. philol. med norsk mellomfag. Studerer p.t. språkvitenskap.

Øivind Ellingsen. F. 1952. Cand. med. P.t. turnuslege ved Bærum sykehus.

Torbjørn Hobbøl. F. 1951. Cand. philol. med fagene norsk, historie og religionshistorie. Lektor ved Nesbru videregående skole i Asker. Praktisert Acem-meditasjon siden 1967, meditasjonslærer i Acem fra 1975.

Wiggo Smeby. F. 1949. Cand. real. Ansatt i Veritas. P.t. stipendiat ved Berkely University California.

Morten Warsted. F. 1953. Cand. med. Avtjener p.t. verneplikt som lege ved HSD, Harstad.

ACEM-MEDITASJON

stimulerer til ERKJENNENDE LIVSSTIL

– Jeg får brukt egne tanker bedre enn før, også når det gjelder nytt stoff. Ser at det finnes alternativer til vanemessige tanke-mønstre og reaksjonsmåter. Jeg orienterer meg i langt mindre grad ut fra ferdige ideer og perspektiver, er mindre opphengt i teori, sier cand. philol Rolf Brandrud om hva han har igjen for å praktisere Acem-meditasjon.

Rolf er hedmarking, fra Brumunddal. Han lærte å meditere i 1970 og har siden 1975 vært meditasjonslærer i Acem.

(Utdrag fra intervju i SYMP, Acems studentavis, høsten 1980. Materialer om Acem-meditasjon fåes tilsendt gratis ved henvendelse til Acem.)

ACEM

Frimannsgt. 22, Oslo 1 –
Tlf. 02-20 29 59

Bli abonnent på DYADE

Tidligere temanumre: 3/76: Barn og bøker – 4/76: Sjøormen – 1-2/77: Kontemplative oaser – 1-2/1978: Amnesty International – 4/1978: Reiseopplevelser – 5/78: Levende viten – 4/79: Dikt og noveller. Siste nummer i 1980: Bl.a om lege-etikk.

Om Dyade: – «et tidsskrift som vårt kulturmiljø har behov for.»
Iver Tore Svenning i Aftenposten.

Om Stillhetens psykologi: – «Det är en saklig, troverdigt skriven bok som genast ger en lust att börja meditera.»
Gunilla Boëthius i Aftonbladet.

Jeg bestiller:

abonnement på DYADE 6
nr. pr. år kr. 60,-

Følgende temanumre

.....
.....
.....

Bok om Acem-meditasjon
'Stillhetens psykologi'
kr. 35,-.

Navn:

Vei/Gate:

Poststed:

BREV

Kan sendes
ufrankert
i Norden.
Adressaten
vli betale
portoet

Svarsending

Avtale nr. 129000167 OMB

DYADE

ST. OLAVSPASS

N-OSLO 1 – NORGE

Har du lest disse temanummerer av Dyade?

YOGA

Kroppslig grunnlag for innsikt og erkjennelse

4/1975

EKSISTENSIALISME

– etterkrigstidens metafysikk?

5/1976

GESTALT-TERAPI

– alvor eller lek med sterke opplevelser?

MISTER VI FRIHETEN?

Analyse av vestlige frihetsidealer.

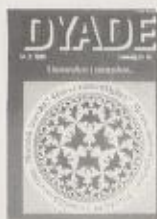
1/1976.

DANS

– som kunst og livsform.

3/1979

UMORALEN I MORALEN

Hvilke demoner er det vi ikke ser?

2/1980

MAGASIN

613.8

Narkorus og sjelesjokk.

ELVERUM LÆRERHØGSKOLE
BIBLIOTEKET

31267

ALL BIBLIOTEKSENTRALEN - OSLO

ART. NR. 002

Opplysninger, bes

O

31267

DYADE

Frimannsgt. 22
OSLO 1

SPENNENDE STILLHET

«Stillhetens psykologi» er nå trykket i 13 000 eksemplarer. Boken er også utgitt i Danmark og Sverige. Den er en nøktern og informativ, men allikevel spennende innføring i Acem-meditasjon og perspektiver på menneskelig vekst. Bokhandlerne og Narvesens utsalg over hele landet har boken. Den kan også bestilles direkte fra DYADE Forlag, tlf. 02-20 29 59, Frimannsgt. 22, Oslo 1.

Markovus on sJesjokk. 613.8